Website

zonder oordeel-onthouding

15 JAAR
accountant.nl
2007
2022

accountant

Website

zonder oordeel-onthouding

15 JAAR
accountant.nl
2007
2022

accountant

INHOUD

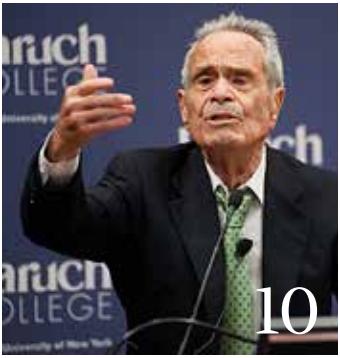

Colofon

Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants

NBA

Deze jubileumuitgave is een uitgave van Accountant.nl, website van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).

ACCOUNTANT/ACCOUNTANT.NL
Antonio Vivaldistraat 2
Postbus 7984, 1008 AD Amsterdam

Telefoon 020-3010368
E-mail: redactie@accountant.nl
Internet: www.accountant.nl

HOOFDREDACTEUR
Marc Schweppe

EINDREDACTIE
Marja Brouwer-Franken

BEELD
Shutterstock

VORMGEVING
Verheul Content en Creatie
Alphen aan den Rijn, www.vrhl.nl

Feestje

MARC SCHWEPPE

Op 2 oktober 2007 knipte toenmalig hoofdredacteur Tom Nierop symbolisch een lintje door dat over zijn pc was gedrapeerd, om de livegang van Accountant.nl te bekrachtigen. De tijd was er rijp voor, zogezegd. Na de boekhoudschandalen van begin deze eeuw volgden aangescherpte beroepsregels en extern toezicht op het accountantsberoep. Nieuws over het beroep alleen via een maandblad presenteren was niet langer afdoende, er gebeurde te veel. Met Accountant.nl kwam er een nieuwssite 'zonder oordeelonthouding' en een platform voor debat onder beroepsgenoten en andere betrokkenen.

Mijn illustere voorganger koos de journalistieke formule voor deze site en zette meteen enkele slimme denkers in om het debat open te breken; met resultaat. Het toenmalige NIVRA en de huidige NBA bieden zo al vijftien jaar lang een podium voor discussie. Ook voor bijdragen die soms ongemakkelijk zijn, die schuren, die ook de beroepsorganisatie zelf niet altijd sparen. En tot op de dag van vandaag ligt onze rol regelmatig onder vuur en krijgen we kwalificaties aan onze broek als "het epicentrum van suggestieve speculatieve toxische kritiek op accountants en accountantsorganisaties".

Dat zijn we zeker niet, al valt niet te ontkennen dat er soms kritiek wordt geuit en het ook wel eens hard tegen hard gaat onder beroepsgenoten. Zolang de fatsoensnormen worden gerespecteerd en de bal wordt gespeeld in plaats van de man of vrouw, mag dat. Het heeft het beroep geholpen in de afgelopen jaren. Mede dankzij het debat op deze site is de accountant weer op de goede weg.

Bij een jubileumfeestje hoort een klein cadeautje en dat heeft u nu in handen. Het is een greep uit de vele opiniebijdragen op de site in de voorgaande jaren. Met enige nadruk op de laatste vijf jaar, want ons tienjarig bestaan hebben we al eens gevierd.

Opmerkelijke columns die veelal bovenaan de lijstjes van best gelezen verhalen van het jaar te vinden waren. Opiniestukken met zeldzaam veel reacties, met een originele insteek of toonzetting. Ook leest u twee memorabele essays die eerder als *long read* op de site waren te vinden; van een wijze nestor en van een erudiete scribent die helaas dit jubileum niet meer mag meemaken.

Bij zo'n greep in de archieven valt ook een heleboel af. Zo is er wel een column van John Weerdenburg, maar past het hier te memoreren dat zijn praktijkgerichte bijdragen goed waren voor liefst acht(!) van de vijftien best gelezen artikelen op deze site in die vijftien jaar. Ook aardig om weer vast te stellen, bij het graven in de statistieken: een pittige kop boven een verhaal doet het altijd goed. Zo werd het artikel 'Koolmees blijkt wolf in schaapskleren' ruim 52.000 keer bekeken. En het bericht 'Vakantiegeld 2020 meevallertje voor bijna alle werknemers' bijna dubbel zoveel.

Hoewel de aankondiging van een nieuwe controlestandaard kan zorgen voor blosjes op de wangen, is niets menselijks de accountant vreemd. Een snufje *sleaze and dirt* of enig persoonlijk leed scoort bijna altijd bij de lezers. "Die staat de komende dagen in de top vijf", roepen we dan op de redactieburelen, als we op de publiceerknop klikken.

Vijftien jaar Accountant.nl. Dat betekent inmiddels bijna vijftig miljoen paginaweergaven, ontelbare nieuwsberichten en zo'n 3.300 columns en opinies, met precies tien keer zoveel reacties. We doen het ergens voor. En we houden nog even vol na dit feestje. Ook als het schuurt. Zonder wrijving immers geen glans. ←

Vijftien jaar

TOM NIEROP

Het was bijna een traditie. Het NIVRA-bestuur dat tijdens elke ledenvergadering de kritische opmerkingen van hoogleraar Hans Blokdijk beantwoordde met "bedankt Hans, we nemen het mee". Gevolgd door wederom een jaar stilte. Dat was voorbij toen in oktober 2007 Accountant.nl werd 'gelanceerd', de NASA-term waarmee nieuwe uitingen van het bureau - van brochure tot cursus - bij voorkeur worden aangekondigd. Voor accountants was er digitaal alleen AccountancyNieuws.nl, maar dat was toen vooral een doorgeefluik voor persberichten. Dat zouden 'wij' wel even beter doen. Eigen nieuws en broodnodige discussie, want kritiek kun je als beroepsorganisatie beter 'in huis' hebben dan verspreid over allerlei andere media.

Sommige ICT-betrokkenen vroegen bezorgd of we zo'n nieuwssite wel dagelijks zouden kunnen vullen. "Technisch lukt het wel, maar onderschat je de inhoud niet?" Met een gezicht dat het woord twijfel niet leek te kennen antwoordde ik dat dagelijks twee of drie berichten geen probleem zou zijn. Toch legde ik voor alle zekerheid een voorraadje 'tijdloze' berichten aan voor de opstartfase. Onder meer over de tekenfilmserie Harold Rosenbaum, *chartered accountant extreme*. De filmpjes over deze Amerikaanse *hard boiled* accountant staan nog steeds op Youtube. Eerste aflevering: *Audit of Evil*. Een aanrader.

Na de start ging het meteen hard. Zowel met het bezoek als met de berichten. En de reacties. Eén van de eerste was van een ontstemde medewerkster, die al de eerste dag klaagde over het geringe aantal vrouwen op de website. Maar dat steeg gestaag. Evenals het aantal opiniebijdragen. Waar aanvankelijk aan auteurs moest worden 'getrokken', werd de plaatsing al snel gedoseerd vanwege het grote aanbod. Vaste columnisten als Marcel Pheijffer, Jules Muis en het jonge driemanschap van Wildschut (zoekt u dat rustig op) werden opinieleiders en trokken ook de aandacht van politiek en andere media. De grote kantoren waren helaas moeilijk tot bijdragen te bewegen, maar ze compenseerden dat ruimschoots door achter de schermen te klagen over het 'gebrek aan balans'. Roepen dat je dol bent op transparantie en open debat is nu eenmaal makkelijker dan het echt in praktijk brengen. Het is net de 'nieuwe bestuurscultuur' van Rutte.

Maar eerlijk is eerlijk, het was natuurlijk ook wennen. Gelukkig gebeurde dat (een beetje) en bleef het NIVRA/NBA achter de website staan. Daar mag de organisatie best trots op zijn. Accountant.nl werd een leidend discussiepodium. Zozeer dat een Europarlementariër - later minister en nu lobbyist - zo dolgraag een opinie wilde plaatsen dat haar woordvoerder de eerste (afgekeurde) versie op verzoek van de redactie zonder morren geheel herschreef.

Er werd ook gelachen. Ik denk nog wel eens weemoedig aan de rubriek *Fried Air Award*, over producenten van gebakken lucht. Soms leidde zo'n stukje tot opgewonden uitnodigingen voor een toelichtend gesprek. Misschien tijd voor een herstart van de rubriek?

Natuurlijk is zo'n eigenzinnige en 'vrije' website soms lastig. Maar soms, tijdens mijn wat fantasierijker overpeinzingen, denk ik wel eens dat als de NBA met Accountant.nl niet had kunnen laten zien dat ze als volwassen organisatie vrijuit het debat liet voeren, de politiek het beroep in 2014 geen 'laatste kans' had gegund om zelf met hervormingsvoorstellen te komen. Op naar de volgende vijftien jaar!

Tom Nierop was hoofdredacteur van Accountant.nl van oktober 2007 tot medio 2016.

(januari 2014)

Een held in de accountancy

MARCEL PHEIJFFER

Op 12 december 2013 is Abe Briloff op 96-jarige leeftijd overleden. Hij was het Amerikaanse 'geweten' van het accountantsberoep. Mijn inspirator. Een held in accountancy.

Ik schreef op deze website eerder over Briloff (die in Nederland relatief onbekend en onbemind is). Bijvoorbeeld toen het ging over *bikini-accounting*: '*A balance sheet is very much like a bikini bathing suit. What it reveals is interesting, what it conceals is vital.*' (Abraham J. Briloff, 1972)

Abe Briloff was een meester in het tonen van hetgeen door het bedrijfsleven, onder het toeziend oog van accountants, werd verhuld. Hij prikte er doorheen, legde het bloot en maakte het openbaar. Bedrijven die door zijn analyses werden 'getroffen' werden steevast geconfronteerd met een fors koersverlies op de beurs. Op Wall Street werd dat steevast geduid als het *Briloff-effect*.

Abe Briloff was niet alleen columnist, hij was ook hoogleraar. Eentje die bereikbaar was voor de pers en publiceerde voor het grote publiek: '*Accounting academics typically wrote in academic journals, where they were read by other academics*', aldus collega-hoogleraar Stephen Zeff. '*But Abe wrote for a broader audience, which meant the whole financial world saw what he wrote and sent lawyers running in the direction of the courts to bring lawsuits against him.*'

Meestal deed hij dat in zijn columns voor *Barrons*. Maar ook in boeken met titels als: *Unaccountable accounting*. *Games accountants play* (1972), *More debits than credits* (1976) en *The truth about corporate accounting* (1980).

Briloff werd menigmaal 'uitgekotst' door het *Accounting Establishment*. Zijn aanwezigheid in het accountantsdomein zorgde regelmatig voor (negatieve) publiciteit. Zijn aanwezigheid en kritiek hebben diverse keren geleid tot aanpassing van wet- en regelgeving. Zijn aanwezigheid en kritiek hebben regelmatig geleid tot het nemen van kostenverhogende kwaliteitsmaatregelen binnen accountantskantoren. Zijn aanwezigheid en kritiek hebben accountantspartners geld gekost.

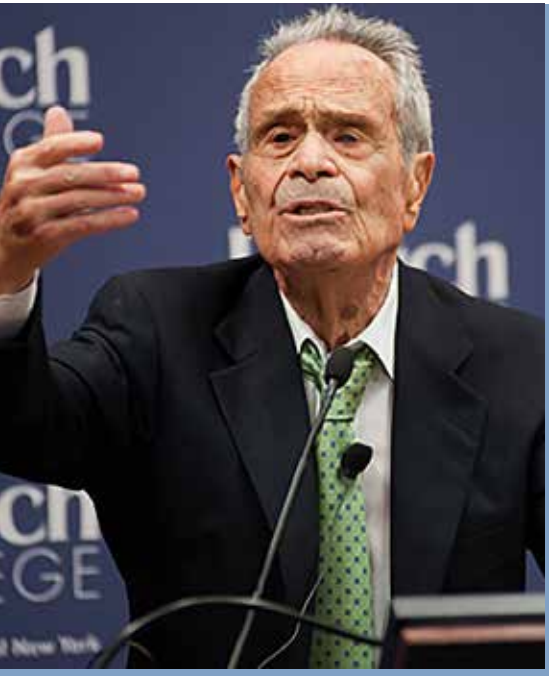

Maar zijn aanwezigheid en kritiek waren nodig om het accountantsberoep - bezien vanuit het maatschappelijk verkeer - kwalitatief beter en sterker te maken. Befaamd zijn Briloffs bijdragen aan en getuigenissen voor parlementaire onderzoekscommissies. Als geen ander kon hij casuïstiek 'fileren' en misstanden in het bedrijfsleven en de accountancy blootleggen.

Daarbij deinsde Briloff er niet voor terug om ook de Amerikaanse beroepsorganisatie aan te spreken en waar nodig aan te pakken. Bijvoorbeeld als het gaat om het (on)vermogen van de beroepsorganisatie om falende collega's voor de tuchtraad te brengen. In 1974 (!) schreef hij daarover het volgende:
'It is my considered view that much, if not most, of our profession's identity crisis stems from its failure to discipline effectively and promptly those who have seriously strayed from our standards of professional conduct, I am referring to what I sincerely believe to be the abject abdication by our profession of its responsibility to bring to judgment the individuals and firms principally responsible for the prevailing credibility gap and crisis in confidence.'

Veertig jaar verder hebben we op dit punt nog te weinig vooruitgang geboekt, maar dat terzijde. Zo ook op een ander - in Nederland actueel - kritiekpunt van hem: de macht binnen de beroepsorganisatie van de grote kantoren. In zijn woorden (1976): *'My primary thrust is to break the stranglehold which the oligopoly within our profession presently holds over the principal professional organizations.'*

Overigens verscheen Briloff zelf meerdere malen voor de tuchtrechter. Vanwege zijn publicaties en de kritiek op de beroepsorganisatie. Bijvoorbeeld aangaande het in zijn ogen onvolkomen systeem van *peer reviews*. Na zijn kritiek daarop volgde - mede vanwege diens confronterende woordgebruik - een tuchtzaak.

Lynn Turner (van de Amerikaanse SEC en PCAOB) noemde en roemde Briloff na diens overlijden als degene die de 'P' in CPA symboliseerde. Richard Criscione (2009) schreef een boeiende biografie over hem. Een *must read* voor wie meer van de betekenis van Briloff voor het accountantsberoep wil weten. Zijn betekenis voor mij is groot: Briloff is mijn held in de accountancy! ←

(september 2010)

Wildschut bemoeit zich er weer tegenaan

ALBERT FIERET, MARC VAN HILVOORDE EN ARNOUT VAN KEMPEN

Als Wildschut hebben we eerder onze mening gegeven over nieuwe wetgeving en hebben we onze visie gegeven aan de commissie Schilder over het bestuursmodel van het NIVRA. In die traditie meenden we dat we ook de fusiewet voor NIVRA en NOvAA niet zonder reactie konden laten.

Via de site wetten.nl hebben we onze reactie gegeven. Vanzelfsprekend hadden we op allerlei onderdelen kunnen reageren, maar we hebben ons beperkt tot wat naar onze mening fundamenteel is voor het accountantsberoep. En dat is *niet* de onafhankelijkheid, dat eeuwige speeltje van accountants die naar verklaringen zoeken dat er wel eens wat mis gaat. Dat is ook niet een wettelijk verbod op het gebruik van *de verwachtingskloof* als antwoord als er soms wat mis gaat. Nee, wat Wildschut betreft mag het debat met de Kamer zich dit keer beperken tot één ronde (voor de liefhebbers: Zoekt u eens op hoeveel termijnen nodig waren om de Wta aangenomen te krijgen!) waarin slechts wordt gesproken over de echte 'weeffout in het beroep'. Een weeffout die met de nieuwe wet eenvoudig kan worden opgelost, en die naar onze mening fundamenteel is.

We snappen overigens dat die weeffout voor bijna de helft van alle RA's en een serieus deel van de AA's belangrijk is, zakelijk en emotioneel en daarom bieden wij alvast ons excuus aan. Wij gunnen u de voordelen van die weeffout en we pleiten voor herstel van de weeffout zonder dat u uw voordeel kwijt raakt.

In het uitzonderlijk onwaarschijnlijke geval dat de wetgever ons advies overneemt houdt u gewoon uw titel, blijft u gewoon onder het tuchtrecht vallen en blijft u gewoon accountant.

Maar we stoppen met het rare idee dat iedereen die 'toevallig' de titel RA of AA draagt accountant is en een gelijke stem moet hebben in de nieuwe beroepsorganisatie van *accountants*. Want pas op, de belangenbehartigers voor titelhouders, NIVRA en NOvAA, gaan worden vervangen door een beroepsorganisatie van *accountants*. Niet van titelhouders dus, maar van accountants. De vlag is al goed, nu de lading nog. Wij hopen dat de wetgever dat stapje nog durft te zetten. Alles wat ze daartoe behoeft te doen is consequent zijn. Maar dat leest u terug in ons commentaar. ←

(maart 2009)

CLICKBAIT

Accountants worden dommer

Niet boos worden, wij geven het slechts door: jonge accountants van nu zijn minder intelligent dan accountants die eind jaren vijftig zijn geboren. Wetenschappelijk bewezen. Zegt men.

Advocaten worden dommer. Dat berichtte *The Lawyer* na onderzoek door het Britse *Centre for Market and Public Organisation* van de Universiteit van Bristol. De onderzoekers vergeleken de IQ-scores van advocaten geboren in 1958 met die uit bouwjaar 1970. Lichting 1958 scoorde (in eerder onderzoek) ongeveer elf procent boven het gemiddelde IQ, confrères die in 1970 in de luiers lagen nog geen acht procent, blijkt nu.

Pijnlijk. Maar veel interessanter is natuurlijk de intelligentie van accountants, die ook in het onderzoek zijn meegenomen. Zet u zich even schrap, want de daling is daar nog veel sterker: van bijna tien naar zes procent bovengemiddeld.

De oplettende lezer ziet het al: advocaten hebben een hoger IQ dan accountants. Nog erger: alleen aandelenhandelaren en verpleegsters (m/v) scoren lager. En nog iets: bij geen andere groep professionals was de daling zo scherp als bij accountants.

De slimste professionals zijn beta-wetenschappers, artsen en - voor insiders geen verrassing - journalisten. Bij journalisten scoort de jongere generatie ook beter dan de oudere. Alleen voor beta-wetenschappers, kunstenaars en verpleegkundigen geldt dat ook.

Bij accountants dus allerminst. Ach, het is maar een onderzoekje, zou u schouderophalend kunnen denken. Maar voor wie wanhoopt of dreigt worden bevangen door onzekerheid toch alvast een paar vluchtargumenten:

1. Steeg wellicht het gemiddelde IQ in de bevolking als geheel, zodat alleen het verschil met dat gemiddelde is geslonken maar van absolute 'verdomming' van accountants geen sprake is?
2. Zijn de IQ-metingen over de twee jaren - afkomstig uit verschillende onderzoeken - wel helemaal vergelijkbaar?
3. De term 'accountants' staat in het Engels meestal voor 'boekhouders'. Niet altijd, en niet altijd uitsluitend. En alle accountants in business vallen alsnog in die categorie, dus het biedt niet voor alle RA's een oplossing. Maar toch.

Doe ermee wat u wilt. U bent in elk geval weer op de hoogte. ←

Springlevend, maar wat ongemakkelijk op zoek naar erkenning

PIETER DE KOK

Waarom is een springlevend beroep zo zoekende? Laten we eens twee jaar lang stoppen met zoeken en wat we doen gewoon nog beter doen.

Verwachtingsvol, hoopvol, tegen beter weten in, zoekende, bijna smachtend: de eerste gedachten die bij mij opkomen als ik de berichten lees over #springlevend. Tegelijkertijd vraag ik mij af; waar zijn we naar op zoek? Welke behoefte, bevestiging, angst of vrees zijn we aan het 'bevechten' als beroep? Waar ben ik op naar op zoek? Ik weet niet of ik nu geïrriteerd, dankbaar of twijfelachtig ben over de blije springlevend-boodschap uit Amsterdam.

Eerste reactie: Natuurlijk zijn we springlevend, wie zegt dan dat dit niet zo is? Het is niet zomaar een term, daarover is nagedacht binnen het NBA-team. 125 jaar springlevend! Als iemand een quiz wint is hij een voorbeeld dat het beroep springlevend is. Het bijna dwingend omarmen van de NOW als onze maatschappelijk anker, het hoofdstuk waarin we ons 'weer' kunnen bewijzen, komt bijna treurig over. NOW is helemaal geen onderwerp om ons te bewijzen. Loop even mee in het werkveld en zie het grote aantal valkuilen en discussies die nu al lopen. Hoog afbreukrisico. Maar *nice try*.

Tweede reactie: Springlevend versus morsdood of totaal murw geslagen, handdoek in de ring. Natuurlijk kies je dan voor springlevend. Dat begrijp ik en waardeer ik. Recent was er nog een hele leuke discussie over #dedinoisdood, over de huidige status van de relatieve meerwaarde van auditing. Dan klinkt springlevend veel positiever, maar de #dinoisdood-discussie is wel veel diepgaander en relevanter. Langzaam is ook die discussie weer afgevlakt, want zo gaat dat met discussies in ons beroep. Relevante discussies, opgebracht door de vaste aandragers, lopen gemiddeld vier weken door. Hierna verdwijnen ze weer in het bekende zwarte gat.

Ik heb pas nog iemand beloofd positief over ons mooie beroep te communiceren. Dat is ook geen moeite, ik vind al zesentwintig jaar dat we een heel mooi beroep hebben. Neemt niet weg dat ik regelmatig de beleving heb dat ik in een soort parallel universum opereer. De bijna evangelische blijheid en vrolijkheid rondom #springlevend, versus de woeste, soms brute realiteit van het werkveld.

Dat woeste, onstuimige, harde wordt veroorzaakt door een guur klimaat van *ongoing fee* discussies en weinig echte interactie tussen stakeholders in het auditwerkveld. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat RvC's, audit commitees, aandeelhouders of dga's (afhankelijk van de sector) blijven kiezen voor laagste *fee*, behalve als er sporadisch iemand tussen zit die wel gelooft in meerwaarde.

Innovatie moet je als kantoor vooral zelf betalen, vandaar dat de innovatiegraad heel dun en zuur is, al jaren. Audit is niet de star, noch de *cash cow*, als we de BCG-matrix nog kennen. We zijn een beetje een mix van *de question mark* en de *dog*, als de markt van ons af kon wat betreft de wettelijke controle.
In die setting proberen we een meerwaardepropositie te verdedigen.

Als ik alleen al kijk naar mijn eigen gesprekken met cliënten en stakeholders over 'meerwaarde', dan zijn die gesprekken ronduit 'uitdagend'. Ik voel mij erna zelden springlevend, meer vermoeid; knokkend tegen een negatieve perceptie van ons beroep.

Er leeft nu ook een ander gevoel, iets over de nieuwe generatie: die gaat het allemaal beter en anders doen. Dat lees ik nu al vijftien jaar op rij. Ik vraag mij echt af waarom hier zoveel springlevendheid aan wordt toegekend. De meeste jongeren willen naast werken en studeren ook leven, dat was vijfentwintig jaar geleden niet anders.

Diezelfde jongeren van nu willen ook een super laptop en dito leasebak. Probeer maar eens een gesprek aan te gaan om leaseauto's uit de beloning te verwijderen. Probeer het maar. Gelijk hebben ze hoor. Dan lees en hoor ik over de 'status quo' die moet worden doorbroken door de generatie van nu. Welke status quo? De afgelopen tien jaar is het beroep meer in beweging gekomen dan de honderd jaar hiervoor; vooral door oudere generaties die dezelfde passie en zorgen delen over het beroep als ik.

Derde reactie: Niets verandert echt, waarom denken we altijd dat we moeten veranderen? Om de roepende zijlijn? De proefballonnetjes van mensen die meeliften met de kommer en kwel rondom ons beroep, hunkerend naar een podium? Welnee. Om springlevend te benadrukken? Waarom, wat zoeken we? Erkenning? Ongemakkelijk.

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat we zoektochten organiseren opgejaagd door leden van het accountancy establishment; vaste verlengstukken en onderdeel van het accountancyspeelveld. →

Waarom weer de toekomst van audit onderzoeken? Hoeveel onderzoeken (zelf lid van de Arenagroep 2016) zijn er nodig om vast te stellen dat we in het 'nu' al een prachtig beroep hebben, waar we vooral nu eens achter moeten gaan staan; met elkaar, zonder twijfels, zonder dat ongemakkelijke gehunker naar erkenning. Dingen gaan goed, dingen gaan niet goed. Geen geneuzel over status quo, continue refereren aan en reageren op kwartiermakers, de jonge generatie. Gewoon in het 'nu' en trots zijn op hoe ongelofelijk hard en goed er in de sector wordt gewerkt. Ik zag de krokodillentranen in Den Haag over de toeslagenaffaire; hoeveel kwartiermakers heeft Wopke daar al op afgestuurd?

En dan nog iets over de veranderingsdrang als antwoord op iets. Faculties in plaats van ledengroepen. Ik ben er maar eens goed ingedoken. Weinig echt nieuws. Oké, omdat ethiek door een aantal mensen op een platform is gezet, komt er een faculty Ethiek. Wat mij betreft overbodig, het is het thema in ons beroep waar ik mij, als ik om mij heen kijk, het minst zorgen over maak.

Als we dan toch een rode draad, een nieuwe lijn, willen vinden had ik liever gezien dat we de Groene Brigade een status aparte geven en een eigen *faculty*. Sinds mijn dochter van negen mij dit voorjaar vroeg "Papa, wat doe jij nu om de plastic soep in de wereld op te ruimen?" heb ik langzaam de overtuiging dat Peter Bakker tien jaar na zijn oproep toch gelijk had: "Accountants zullen de wereld redden."

Hoe weet ik nog niet, maar mocht ik met andere auditors die deze overtuiging ook delen nog eens wat antwoorden vinden, dan ben ik bereid daar fors in te investeren. Maar dan niet lullen, maar groen poetsen.

Dan de communities: sympathiek idee, hartstikke leuk, maar ik vrees een idee tegen beter weten in. Het zal een hoop 'Amsterdamuren' gaan kosten en weinig opleveren. Communities leven bij de gratie van balans tussen kennis delen en halen. Ik weet niet wat we zoeken in de communities, ik vermoed kennisdeling, maar er werkt maar één ding: Goede kennis moet je gewoon inkopen.

Praatgroepjes, inspiratiesessies, pizzaavonden, rondetafels: alles wat vrijblijvend is, is even leuk; daarna is de energie eruit.

Oftewel: Wat zoeken we? Waarom zijn we zo zoekende? Wat ik zoek zijn goede mensen. Laten we eens twee jaar lang stoppen met zoeken en wat we nu allemaal doen gewoon nog beter doen. Er is geen nieuw governancemodel nodig. En ja, we zijn inderdaad #springlevend en ik ben dankbaar dat ik zo'n mooi beroep mag uitdragen. Maar ik ben niet zoekende en ik wil mij ook niet ongemakkelijk voelen.

Mocht u op de ALV toch voorstemmen, denk dan aan deze uitspraak: *Be the change you want to see in this world* (Gandhi). ←

(februari 2017)

CLICKBAIT

Accountants zeer populair als partner

De personal trainer, de autoverkoper, de klusjesman; ze leggen het allemaal af tegen de accountant als een van de meest begeerde relatiepartners.

Dat blijkt uit een onderzoek van *cloud software provider* Xero. Het onderzoek is inmiddels al een paar maanden oud, maar vanwege Valentijnsdag toch interessant om weer eens op te rakelen. Xero ondervroeg 3.500 mensen naar welke beroepen zij het 'aantrekkelijkst' vinden wanneer zij op zoek zijn naar een relatie. Alleen artsen, noodhulpverleners en artiesten versloegen de accountant.

De respondenten waren het ook niet eens met bepaalde stereotypes over accountants. Zo vindt 83 procent het label *nerdy* niet van toepassing op accountants en 77 procent vindt accountants niet introvert. Mocht u naar aanleiding van deze resultaten graag een diepgaand broekenonderzoek bij uw *crush* beginnen, dan is het misschien handig om te weten dat vooral uw analytische skills, intelligentie en sterke businessinstinct als aantrekkelijk worden ervaren.

Kortom, de weg naar het partnerschap is soms dichterbij dan u denkt. Voordat u samen gaat stellen moet u aan sommigen echter wel uitleggen wat u nou precies doet: 6 procent heeft geen idee wat het beroep accountant inhoudt. ←

(mei 2017)

Vroeger was het beter

MARIANNE VAN DER ZIJDE

'Vroeger was het beter', verzuchtte een accountant en iedereen aan de tafel knikte instemmend. Het gesprek ging over jonge medewerkers en dat die te weinig op de opdrachten werden begeleid waardoor ze niet snel genoeg leerden. De schuld van budgetdruk en het gebrek aan senior assistenten en controleleiders. Ik zat ook mee te knikken. Een beetje nostalgie is altijd fijn en het met elkaar eens zijn ook. Totdat mijn verstand weer begon te werken. Vroeger was het beter? Wat een flauwekul!

Dat is mijn eigen ervaring helemaal niet. Als ik terugkijk op mijn beginjaren in de accountancy, dan was het vooral heel veel zelf uitvinden. Een mooi voorbeeld. Het kantoor waar ik werkte kreeg een enorm grote nieuwe controleopdracht. Iedereen die maar beschikbaar was moest er naar toe. Zo belandde ook ik in Den Haag, in een enorme zaal met allemaal bureaus en allemaal accountants. Het was druk, het was hectisch. Iedereen was bezig, maar ik had het grootste deel van de tijd niets te doen. En als ik een klusje deed dan had ik geen flauw idee wat ik aan het doen was en waarop ik moest letten. Niemand had tijd. Een beetje voor Jan Doedel ergens zitten is nog daar aan toe, maar gênanter werd het toen ik samen met een collega naar Groningen werd gestuurd om daar een deel van de controle te doen.

Mijn collega was al iets langer in dienst dan ik, maar ook een zij-instromer (vanuit de postdoctorale opleiding, niet vanuit het NIVRA) en niet veel ervarener dan ik. Het was een leuk tripje. We gingen vroeg op pad, dronken onderweg koffie en werden vriendelijk ontvangen bij de klant. De stukken lagen klaar. We hebben een dag naar de stukken gekeken en moesten aan het einde van de dag onze bevindingen terugkoppelen aan het management. Dat hebben we gedaan. Ik wist nog steeds niet wat we aan het doen waren en mijn collega denk ik ook niet, maar daar hadden we het niet over. Op de terugweg hebben we in een wegrestaurant nog gezellig wat gegeten en dat was ons dagje uit.

Was deze situatie een uitzondering? In sommige opzichten wel, maar in andere ook niet. Ik heb heel veel zelf uitgevonden. Gelukkig had ik hele goede docenten aan de VU, waardoor ik ging snappen dat accountantscontrole wel degelijk een logica kent. En ook in de praktijk heb ik op momenten hele goede controleleiders en accountants getroffen die me echt verder

hielpen. Maar systematische *training-on-the-job*: nee, dat niet. Toen eenmaal het kwartje was gevallen, was ik het die de controleplannen en de werkprogramma's maakte. Die wist wat er moest gebeuren en waarom en vertrouwden de partners op mij, in plaats van andersom.

Toen ik begon in de accountancy was er geen budgetdruk. Bijna alle controles waren nog regiewerk. Zelf je brood meenemen was *not-done*. Tussen de middag gingen we altijd ergens broodjes eten of broodjes halen (bij één controleleider gingen we een week lang iedere middag bij de Chinees eten, dat is dan ook niet leuk meer) en daar namen we de tijd voor. Er was ook nauwelijks tijdsdruk. Er was geen personeelsgebrek en er misten geen jaarlagen. Ideale omstandigheden voor uitgebreide *training-on-the-job*, zou je zeggen.

Toch kwam dat er ook toen niet van. En de kwaliteit van de controles? Ik kon dat niet beoordelen. Misschien was die wel oké, maar dat was dan vooral de verdienste van de individuele accountants. Want er was geen toezicht, geen OKB's en als er al interne *reviews* waren dan heb ik daar nooit iets van meegekregen. Dossiers werden gesloten en er keek nooit iemand meer naar.

Is mijn ervaring gekleurd? Ja, uiteraard. Is mijn ervaring uniek? Dat denk ik niet. Vroeger was het niet beter. Laten we voor de huidige kwaliteitsproblemen dan ook niet kijken naar een geïdealiseerd verleden dat waarschijnlijk nooit heeft bestaan, maar ons richten op de toekomst en de eisen die in een snel digitaliserende wereld aan de organisatie en de uitvoering van controles wordt gesteld. Het beroep opnieuw uitvinden. ←

(maart 2019)

Zelfhulp-blog voor accountants

OMAR EL MESSAOUDI

Het zijn donkere dagen. Grijs en grauw. De ramen beslagen en het krabben kan beginnen. Pak aan, sjaal om en je te zware laptoptas mee. Je gaat de storm weer trotseren. Het *busy season*!

Je vertrekt in het donker terwijl de meesten nog slapen. Je komt terug in het donker terwijl de meesten al gapen. Je voelt de snijdende wind tot op het bot. Je hoofd zit vol vragen van de klant en het team. Je bent op. Wees niet getreurd, want verderop zie je wel licht. De zomervakantie, zon, zee en strand... Wellicht?

Overuren, deadlines en geen sociaal leven. Stop, halt, wacht even. Hoort het wel zo te gaan? Nee, zeker niet! Beste young professionals, het moet en kan zeker anders. Laat mij je een aantal tips geven.

Let op jezelf

- Hanteer een andere *mindset*. Zie *busy season* niet als een pijnlijk seizoen, maar gewoon als een normaal seizoen. Breng het innerlijke eerst tot rust. Dit is je vertrekpunt.
- Geef vooraf duidelijk aan wat voor jou belangrijk is, wat jou rust geeft en neem dit op in je planning. Bijvoorbeeld de dagen dat je eerder naar huis wil, de momenten waarop je wil focussen zonder bevraagd te worden door een manager of de momenten waarop je even wil ontspannen.
- Neem jezelf in bescherming en denk ook aan je eigen ontwikkeling en gemoedstand. Als jij bepaalde werkzaamheden niet alleen aan kan of een deadline niet haalbaar is, communiceer dit dan en probeer er samen uit te komen. We moeten af van de gedachte dat iedereen er alleen voor staat.

Let op je team

- Ga naar huis wanneer de klant ook naar huis gaat. Het is anders alsof je gastheer naar bed gaat terwijl jij als gast nog in de woonkamer blijft hangen. Vreemd toch?
- Denk niet in overuren. Waarom lijkt dit toch zo'n belangrijke maatstaf in ons bestaan? De meesten kijken op tegen teams die veel overuren hebben gemaakt en vinden dat bijzonder. Bijzonder? Ik vind een team dat minder uren heeft gemaakt en toch hetzelfde of meer heeft behaald vele malen interessanter. Plan dan ook geen overuren vooraf, maar probeer een strakke planning

aan te houden. Achteraf kan er nog een keer worden overgewerkt.

- Plan een *social event* met je team in na het behalen van een mijlpaal. Dit zorgt voor ontspanning en teambuilding. Overwerken (mocht dit voorkomen) met een team waarin je je thuis voelt, voelt in de meeste gevallen niet meer als overwerken.
- Kies een dag of twee per week uit waarop iedereen verplicht wordt om tijdig (maximaal 17.00 uur) naar huis te gaan en tijd te spenderen met familie of aan andere privé-doeleinden.

Let op je klant

Onze klanten verwachten een bepaalde mate van professionaliteit van ons. Wij moeten ook van onze klanten een bepaalde mate van professionaliteit verwachten en ons hierover uitspreken. Als de oplevering en/of medewerking van de andere partij niet afdoende is, moeten wij dit tijdig en duidelijk communiceren. In de praktijk zie je regelmatig terugkomen dat teams veel tijd kwijt zijn aan het uitpuzzelen van verkregen informatie, om achteraf vast te stellen dat het niet voldoende is. Het balletje wordt vaak te laat of helemaal niet teruggekaatst. Hoe kun je dan een-tweetje aangaan? Mocht je informatie niet snappen, te laat krijgen of mocht het niet volledig en accuraat zijn: leg dit tijdig terug en communiceer ook open en eerlijk over mogelijke consequenties.

Last but not least: have fun and keep smiling! We hebben toch nog altijd het mooiste beroep ter wereld. ←

(oktober 2020)

De openbaar aanklager in het tuchtrecht

ARNOUT VAN KEMPEN

De NBA moet de functie van 'openbaar aanklager bij de Accountantskamer' serieus inrichten.

Op 12 oktober 2010 kon ik u met grote blijheid vertellen dat het NIVRA (rechtsvoorganger van de NBA) eindelijk haar beleid met betrekking tot tuchtklachten had aangepast. Voortaan zou het NIVRA niet meer naar de tuchtrechter stappen als het toch geen zin meer had, nee, het NIVRA kende zichzelf een soort 'openbaar aanklager'-rol toe. Wat ik toen al vermoedde herhaal ik graag nog eens: Als het accountantsberoep zelf goede kwaliteitsnormen zou hebben gehad, zelf via kwaliteitstoetsing daar op had toegezien en zelf een soort openbaar aanklager in het leven had geroepen, dan was de hele Wta nooit nodig geweest.
Ik voeg daar nu aan toe: Dan was de AFM niet in beeld gekomen en hadden we geen 53 maatregelen, MCA, CTA, kwartiermakers etc. nodig gehad. Zelfs ondanks de verfoeilijke controleplicht zou het beroep met het genoemde drieluik haar goede naam hebben kunnen behouden. Helaas is het beroep nooit verder gekomen dan te vage normen (bedenk dat de COS onder druk van toezichthouders tot stand is gekomen), zwak collegiaal toezicht en een beleidsregel die in de praktijk totaal niet serieus vorm krijgt.

Op 19 maart 2012 wees ik er op dat de heer Mock RA al een tijd pleitte voor een openbaar aanklager voor het accountantsberoep en hoe dat mooi aansloot bij mijn denken over de klagende rol van de beroepsorganisatie. Ik constateerde dat het er maar niet van kwam. Mijn inschatting toen was dat dat kan komen door verzet vanuit de kantoren of door een gebrek aan onderzoeksmogelijkheden. Dat het wel degelijk zinvol zou zijn, en volledig in overeenstemming met de wensen van de wetgever, heb ik ook bepleit. Daar is verder niets mee gedaan, en nu, acht jaar later, kan ik helaas constateren dat de discussie volledig van tafel is.

Op 14 augustus 2020 deed Lex van Almelo verslag van een tuchtzaak waar nut en noodzaak van een openbaar aanklager, of van enige activiteit van de NBA op dit vlak, weer

eens fraai werd geïllustreerd. Door een klacht tegen accountant A werd duidelijk dat accountant B wellicht een verslag zonder deugdelijke grondslag had opgesteld. Maar de klager tegen A had er geen civiel belang bij accountant B aan te spreken, dus van een relevante klacht is het nooit gekomen. Het tuchtrecht, dat zou moeten gaan over het "beteugelen van misslagen in het beroep", over leren uit gemaakte fouten ook, gaat in de praktijk om een gek mengsel van strafrecht en civiel recht. De civiele belangen van klagers zijn absoluut leidend en het resultaat van een zaak is vooral punitief gericht.

Naar aanleiding van deze kwestie plaatste ik een stukje op LinkedIn en riep daarin onder andere Hanzo van Beuzekom van de AFM en Marlies de Vries als kwartiermaker op ook hun visie te geven. Zij reageerden terughoudend, kennelijk niet goed op de hoogte van de discussies uit 2010 en vooral 2012. Maar niet afwijzend en daar put ik enige hoop uit.

Ten slotte put ik hoop uit de opinie van Marcel Pheijffer van 19 augustus 2020 waarin het accountantsberoep met dat van juristen wordt vergeleken en een oproep wordt gedaan tot fundamentele discussies binnen het accountantsberoep. Geïnspireerd door zowel Marcel als Lex, in de verwachting dat AFM en kwartiermakers minstens interesse hebben, roep ik opnieuw op: NBA, luister naar de wens van de wetgever en maak gebruik van de specifieke rol die de NBA in de wet heeft als buitengewoon klager bij de Accountantskamer, zet de beleidslijn uit 2010 na tien jaar eens om van een papieren tijger naar een echte tijger en richt de functie van 'openbaar aanklager bij de Accountantskamer' serieus in. Geef een budget om onderzoek te doen en versterk het accountantsberoep door het tuchtrecht los te rukken uit de handen van klagers die slechts uit eigenbelang klagen. Geen zoveelste set generieke maatregelen voor alle accountants, maar met chirurgische precisie ingrijpen bij individuele accountants als dat nodig is.

Het zal meer doen voor het vertrouwen in deze al zo lang geplaagde beroepsgroep dan weer een partij zelfkastijding en weer een berg generieke maatregelen die samen de boodschap de maatschappij in sturen dat accountants er weer of nog steeds niks van bakken. Het beroep heeft alle reden om vanuit zelfvertrouwen te communiceren. Goede normen, goed toezicht en goed individueel ingrijpen als daar aanleiding voor bestaat vormen de basis. ←

(februari 2020)

Maak er wat van

MARGREETH KLOPPENBURG

Het accountantsberoep heeft een poortwachters-functie in onze samenleving. Geef dat niet uit handen en maak er wat goeds van met elkaar.

Nauwelijks bekomen van de rapporten van Brydon, MCA en CTA hoorde u wellicht ook op het Radio 1-journaal over de povere uitkomsten van het onderzoek naar werkdruk en ongewenst gedrag binnen uw sector, door de Inspectie SZW. En las u een dag later, net als ik, het FD-commentaar met de titel 'Wie wil er nog accountant worden?' als genadeklap.

Als je niet beter weet, en dat doet de gemiddelde mediagebruiker, is de afdronk van de stroom aan berichtgeving van de afgelopen periode nogal bitter. Er voltrekt zich dan ook voor onze ogen steeds meer een catch-22-achtige situatie. Een catch-22 is een paradoxale situatie waarin het onmogelijk is om een gewenste uitkomst te bereiken doordat de 'regels' dat vanwege tegenstrijdigheden niet toelaten.

Die 'regels' zijn in dit geval dat gelijktijdig én de kwaliteit van uw werk nog verder omhoog moet én goede arbeidskrachten schaars zijn, er dus (nog) harder gewerkt wordt, wat dan weer niet bijdraagt aan de kwaliteit van het werk, wat leidt tot nog meer rapporten en druk, bovenop de berichten in de media van de afgelopen periode, die vermoedelijk opgeteld geen heel aantrekkelijke *advertorial* vormen voor een jonge pientere vwo'er om met volle overtuiging te kiezen voor een toekomst in een sector waar de problemen kennelijk zo halsstarrig zijn. En zo leidt dit alles tot een steeds meer onderkend risico van een 'negatieve spiraal', die, als je niet uitkijkt, uitmondt in een in het Engels zo mooi geformuleerde *Death by good intentions*.

Ook kunnen we nu toch wel vaststellen, zelfs los bekeken van de discussie of er nu wel of geen probleem is, dat deze wind niet vanzelf overwaait. De MCA blijft (vermoedelijk) monitoren, de Inspectie SZW herinspecteren, de AFM toezicht houden in versterkte formatie. Kortom, u ligt met elkaar als vakgenoten voorlopig nog dik onder het vergrootglas, in afwachting van hoe de kaarten uiteindelijk politiek worden geschud. Maar dat u collectief op uw rug ligt en voortdurend wordt geanalyseerd en becommentarieerd, wil niet zeggen dat u geen invloed heeft.

Zolang de NBA een publiekrechtelijke organisatie is en de overheid het beheer van uw (belangrijk geachte publieke) functie aan

de NBA heeft uitbesteed, beschikt u als beroepsgroep nog steeds over een grote mate van professionele autonomie. En via de democratische grondslag van de NBA kunt ook u als individueel lid invloed uitoefenen op besluitvorming. Dat u daarin kopschuw bent geraakt, kan ik mij best voorstellen. Feit blijft dat invloed wel mogelijk, maar een keuze voor afzijdigheid als berichten in de media in deze frequentie blijven komen, niet wijs is.

Dat veronderstelt wel dat u in staat bent om over de grenzen van uw eigen gekozen entiteit heen te kijken en veel meer als collectief de verantwoordelijkheid neemt voor de richting van uw vak. Dat u op een ledenvergadering juist nu sterker uw stem laat horen en vooral ook met veel meer. Ook de nieuwe architectuur van de in oprichting zijnde *faculties* en *communities* bij de NBA biedt u directer de kans invloed uit te oefenen.

Elkaar opnieuw vinden is niet eenvoudig als het druk is, als er een *war on talent* bezig is, als macht de agenda bepaalt, als u elkaar beschouwt als concurrent, als lid van een andere ledengroep of als ander type kantoor of business.

In de volgordelijkheid der dingen bent u primair vakgenoten. U deelt samen een titel, een register, een eervol vak, belangrijke waarden. U heeft als collectief een poortwachtersfunctie in onze samenleving. Geef het niet uit handen en maak er wat goeds van met elkaar. Draag bij. Bouw. Creëer. Dat brengt nieuwe zuurstof in een systeem, werkt aanstekelijk en maakt de sector toekomstbestendig en aantrekkelijker. U bent met ruim twintigduizend sterk. Maak er wat van.

NB: ‘Maak er wat van’ is ook de titel van een goed lied van Bert en Ernie. De laatste regel van het refrein is ook fijn hoopvol: “Moet je maar eens kijken wat er allemaal niet kan!” ←

(juli 2013)

Uitmelken en rijp voor de slacht

TOM OOMS

In mijn dagelijkse werkzaamheden kwam ik in aanraking met de voedingsmiddelensector. Vandaar dat ik mij ben gaan verdiepen in deze wereld. En ik zag enkele parallellen.

Tijdens deze ontdekkingssafari kreeg ik het bericht dat de zeven universiteiten in Nederland samen met de bazen van de accountantskantoren een nieuw 'slachtplan' hadden ontwikkeld om hun eigen vee rijp voor de slacht te maken.

Dit verhaal begint met de studenten die nog heerlijk beginnen met de opleiding tot registeraccountant en blij zijn dat zij mogen grazen van het groene gras van de accountantskantoren. De student annex assistent-accountant komt er al snel achter dat er meer wordt verlangd dan grazen en dat er ook dagelijks moet worden gemolken. Daarom maakt de assistent de nodige uurtjes, wat ten koste gaat van het gegraas en gespring in de wei met de mede lotgenoten en het thuisfront.

Al snel wordt de assistent een graag gezien kuddelid van de boer en hij besluit de assistent-student meer te gaan melken. Dit leidt tot de nodige stress bij de assistent waardoor ook in de avonduurtjes wordt gewerkt. Maar de boer vindt nog steeds dat er onvoldoende rendement wordt behaald. Uiteraard is het belangrijk dat er genoeg wordt gegraasd door de assistent, want daardoor kan er meer worden gemolken, maar dit kan toch ook anders? De boer vindt het toch wel vervelend dat de student eenmaal per week moet worden gemist om te grazen zodat zijn quotum op peil blijft.

Dan komt de boer samen met zijn melkafnemer tot een ingenieus idee. Zij komen tot de conclusie dat die wekelijkse graasdag in het voorjaar helemaal niet nodig is. Die graastijd kan de assistent namelijk prima inhalen in de zomerperiode. Zo gezegd, zo gedaan.

Nu bereikte mij een verontrustend bericht. Verschillende bronnen bevestigen dat de kantoren een verplichting hebben opgelegd bij de assistent-studenten om te kiezen voor een collegeluwe periode en een inhaalmoment tijdens de zomer. Weg vakantie, weg vrije tijd, weg *work-life-balance*. Maar voor de boer een optimale bezetting van de beschikbare capaciteit.

Een van de universiteiten vindt de situatie voor de assistent-studenten toch wel erg vermoeiend en heeft er daarom maar voor gekozen om de theoretische opleiding te verlengen. Wat betekent dat de student nóg langer afhankelijk is van de boer, met een uitzichtloos lange graastijd op een inmiddels verdord grasveld. Gras dat niet voldoende regelmatig wordt begraasd verliest immers zijn frisse, groene charme.

De ontdekkingssafari bracht mij uiteindelijk bij het bittere eind van de assistent. De koehandel. Door het continue melken en uitbuiten van de assistent wordt deze zo gestrest en overwerkt dat hij een steeds lager quotum haalt. Na verloop van tijd besluit de assistent er na overleg met de bedrijfsarts, het thuisfront of een lotgenoot gewoon mee op te houden. Geen melk meer, geen resultaten meer. Stop!

Waar zijn universiteiten en werkgevers mee bezig? Met het opbouwen en onderhouden van een gezonde, waardevolle veestapel, wat je zou verwachten? Of met het zo snel mogelijk te gelde maken van een nieuwe lichting kalveren?

Ik hoop dat u begrip heeft voor mijn commentaar op deze sluwe en gewiekste kortetermijnactie van de accountantskantoren. Het is wat mij betreft een onacceptabele actie, die op de lange termijn een groot negatief effect heeft op de *work-life-balance* van de assistent-student. Daarnaast ontbreekt ook maar enig overleg met die assistent-student. Terwijl hij of zij juist centraal zou moeten staan in dit opleidings-vraagstuk.

Laat ik dan maar de 'Marianne Thieme' van onze beroepsgroep zijn: *"Ik vind dat de kwaliteit van de accountantscontrole inderdaad drastisch moet verbeteren. Én ik ben ook tégen de jaarlijkse collegevrije periode, inhaalzomer-colleges en verlenging van de accountants-opleiding."* ←

(augustus 2018)

Trendwachter

NART WIELAARD

Deze zomer schreef ik op deze website een bericht over *mathbabe* Cathy O'Neill die, voor zover bekend, als eerste een externe controle van een algoritme heeft uitgevoerd. Ondertoon: Dat zou op termijn wel eens big business kunnen worden, nu algoritmes een steeds grotere rol in ons leven krijgen. Het stuk kreeg welgeteld drie reacties.

Een zomer eerder schreef Marcel Pheijffer een drieluik over hoogleraren in de accountancy - en hun (on)zichtbaarheid. Elk stuk kreeg tientallen reacties. Ik kwam Marcel een hele tijd geleden een keer tegen en noemde veel van de discussies op deze site toen 'achterhoedegevechten'. Ik kreeg een vernietigende blik. Die had ik natuurlijk verdiend, want de discussies over onafhankelijkheid, kwaliteit, partnermodellen en kritische houding gaan wel degelijk ergens over. Dat mag zelfs nog wel wat bijtender, al weet ik dat niet iedereen daarvan blij zou worden.

Ik verwonder me echter al jaren vooral over het schouderophalende gedrag van accountants als het gaat over vernieuwing die net een tikje radicaler is. Of zou kunnen zijn. Dat is niet alleen te zien in de beperkte reacties op het stuk over Cathy O'Neill, maar ook bij andere artikelen over innovatie.

Voor de goede orde: Ik heb geen enkel recht van spreken om de toekomst van het vak te kunnen voorspellen. Ik ben geen hoogleraar, al werd ik vorig jaar een keer door De Volkskrant bij de academische denkers gezet, in een rijtje ideeën over de toekomst van onze informatiesamenleving. Ik ben zelfs geen registeraccountant meer, nadat ik me in 2016 liet doorhalen in het register omdat het afleggen van een eed heel gek voelde bij mijn huidige professionele bestaan.

Ik wil vooral de nieuwsgierigheid wat opstoken en pretendeer geen moment de waarheid in pacht te hebben als ik spreek of schrijf. In de haast drongen de c en de h bij dat schrijven ooit voor de t op mijn toetsenbord en stond er per abuis trendwachter. Ik bedacht me dat dat wel een heel veilig beroep zou zijn. Als *trendwatcher* probeer je immers de toekomst te voorspellen en zit je met het klamme zweet in je handen te hopen dat je gelijk krijgt. Als *trendwachter* heb je de luxe om net zo lang te wachten tot je trendvoorspellingen uitkomen.

Ik besloot dat het de kop van dit stukje moest worden, in de hoop dat u het in elk geval

even leest. Of had ik dan toch beter iets met seks kunnen doen? Afijn, nu u toch hier bent, denk dan even na over het volgende.

In het najaar van 2010 stelde Nokia voor het eerst een ceo van buiten Finland aan, Stephen Elop. Nokia zat op dat moment in zeer zwaar weer. Men had de hoop gevestigd op het nieuwste vlaggenschip, de Nokia N8. Consumenten toonden ondanks de indrukwekkende technische specificaties nauwelijks interesse. Apple was oppermachtig en andere concurrenten omarmden - in tegenstelling tot Nokia - in toenemende mate Google's ontwikkelplatform Android. In een interne speech legde Elop kernachtig uit waar het probleem zat: Nokia was een *burning platform*. En een van de redenen daarvan was dat de "de strijd tussen de toestellen was veranderd in een oorlog tussen de ecosystemen". Kortom: Nokia voerde de verkeerde strijd en stelde de verkeerde strategische vragen.

Het is niet ondenkbaar dat dat ook voor de accountancy geldt. Zo, dat is eruit. En nu ga ik lekker met een *gin tonic* in de hand liggen trendwachten. Eindeloos lang. ←

‘Mama is een hele dure rekenmachine’

CLAUDIA KOPPEN-VAN ROUWENDAAL

We zitten in de auto samen met onze dochter van zes jaar en we hebben het over ons beroep. Wat papa doet is makkelijk te beantwoorden vindt Zoë: “Papa maakt reclames.” Maar wat doet mama eigenlijk als accountant? Papa heeft daar het antwoord op: “Mama is eigenlijk een hele dure rekenmachine!”

Er volgt een lachsalvo vanuit de achterbank en ook mijn man kan zijn lach niet onderdrukken als hij mijn toch redelijk verontwaardigde gezicht ziet. Zoë maakt het nog een tikje erger: “Ik dacht dat mama de hele dag rond reed in haar Mini!”

Ik zucht... en kijk uit het raam. Het gelach op de achtergrond wordt zachter als ik in mijn gedachten verzink. Hoe ziet de buitenwereld mij als accountant? Er is mij wel eens verteld dat een accountant iemand is die een probleem oplost waarvan je niet eens wist dat het er was en op een manier die je niet begrijpt. Tja, herkenbaar. Hoe vaak zit ik niet met ondernemers aan tafel die het probleem niet eens zien, terwijl ik drie stappen verder ben en de oplossing al heb.

Toch probeer ik als accountant in Jip-en-Janneke-taal de ondernemer mee te nemen in mijn gedachtegang. Vol overgave begin ik mijn verhaal. Helaas wordt zo’n gesprek vaak onderbroken door een medewerker of een telefoontje, waarbij de ondernemer steevast zegt: “Ik ben net in gesprek met mijn boekhouder.”

De rest hoor ik al niet meer. ‘Boekhouder’, geen beschermde titel, maar wel eentje die ik vaker hoor dan mijn welverdiende-door-hard-te-werken-en-studeren-titel ‘accountant’.

De ‘accountant’ wordt vaak geassocieerd met ‘veel geld verdienen’. Een aantal jaar geleden kwam ik met een nieuwe bril bij een klant. In plaats van een compliment te maken zei de ondernemer: “Graag gedaan van mijn geld.”

Eerlijk is eerlijk, het was wel een dure designersbril, maar deze opmerking had ik niet verwacht.

Dat gevoel van verbazing kreeg ik onlangs weer toen ik kleding aan het kopen was. Ik twijfelde of ik een bepaald setje kleding

moest kopen, want het was vrij casual en dat kon ik niet aan met werken. De winkelmedewerkster vroeg aan mij wat ik voor beroep deed, waarop ik (vol trots) antwoordde dat ik accountant was. “Joh, dan kan je toch best allebei de setjes kopen, je verdient als accountant daar vast genoeg voor.” Met een rode kop dook ik mijn kleedhokje in.

Op verjaardagen wordt er steevast gevraagd of ik nog interessante fraudezaken heb opgelost. Waarom moet ik toch elke keer vertellen wat ik niét doe? Op een verjaardag vraagt men of ik koffie wil. Ik antwoord dat ik geen koffie drink, waarop de opmerking volgt “hoe ik dan in hemelsnaam mijn dag door kom als accountant”. Blijkbaar doe ik in hun ogen saai werk. Het beeld dat ik van een accountant heb is anders dan hoe het maatschappelijk verkeer de accountant ziet.

Een paar weken later na het bewuste gesprek in de auto met man en dochterlief rij ik in mijn Mini naar een klant. Het is warm, ik doe mijn raam open en hoor net nog een oud mannetje zeggen “kijk, daar heb je weer zo’n adviseurtje”. Ik glimlach, van ‘boekhouder’ naar ‘adviseurtje’, het moet niet gekker worden. ←

ESSAY

Vijftig jaar accountancy: vooruitgang of zijn we er al?

JULES MUIS

De nestor van het accountantsberoep kijkt terug op een halve eeuw discussie over het beroep. Hij pleit in zijn essay voor een maatschappelijk debat over de beloning van de accountant.

Drie jaar geleden refereerde Marcel Pheijffer in een blog aan een inmiddels vijftig jaar oud rapport: *De Accountant, Morgen*? (1971). Hij stelde dat er sindsdien in essentie eigenlijk niet zoveel is veranderd in de maatschappelijke discussie over de (openbare) beroepspraktijk. Ik voel me als lid (studentenvertegenwoordiger) van de NIVRA-Commissie Toekomstverkenning die toentertijd verantwoordelijk was voor het rapport aangesproken. En dat voel ik ook in de hoedanigheid van lid van de *Public Interest Oversight Board* (PIOB) waarvan ik recent (2020) afscheid heb genomen.

Na vijftig jaar tafelen, toetsen, tabuleren, (roep)toeteren, normeren, kennis nemen en kennis delen, analyseren, samenvatten, tandenknarsen en toekomst verkennen, zou dat alles toch op zijn minst een hint voor een beter vooruitzicht van de volgende vijftig jaar moeten opleveren? Mijn eerste reactie is dat er in het debat over de maatschappelijke rol van de accountant - mede naar aanleiding van toezichtrapporten en vele perspublicaties over boekhoudschandalen - in die vijf decennia in essentie inderdaad niet veel is veranderd.

Een U-turn

Mijn gedachten over een meer blijvende oplossing zijn echter wel veranderd. Dat vindt zijn oorzaak in het feit dat de oplossingen door beleidsmakers telkens worden gezocht in het spalken van de 'zere plek' met een artillerie aan protocollaire kwaliteitsverbeteringen, die ons steeds verder afbrengen van de werkvloer van de cliënt, waar het echte 'spel' wordt gespeeld. Met een spaghetti aan lange verbindingslijnen binnen een groeiend en gelaagd leger van kwaliteits-

bewakers tot gevolg; voerend tot een 'Toren van Babel'. Waarbij bovendien het fundament, namelijk het antwoord op de vraag "Wat is kwaliteit?", drijfzand blijkt te zijn. Waarbij bovendien een aloude wijsheid te vaak wordt genegeerd: "Het gaat om centen en macht." Dé echte *sweetspot* als we inhoudelijke hervormingen met tanden zoeken.

Ik heb persoonlijk, sinds en vanwege de financiële crisis (2008), een U-turn gemaakt op het punt van het gewenste bedrijfs- en verdienmodel van accountantsorganisaties: Ik ben van mijn geloof gevallen en heb me van de brede, winstgedreven multidisciplinaire maatschap publiekelijk bekeerd tot het *audit only-model* (dat overigens ook multidisciplinair kan), inclusief plafonnering van partnerinkomens. Een publieke functie, uitgevoerd vanuit winststreven en met gedwongen winkelnering, schreeuwt om een expliciete beschouwing over de vraag hoe de onvermijdelijke spanning tussen excessief inkomensstreven en de publieke taak kan worden beheerst. Dat beroepstaboe moet nog steeds doorbroken worden: de kat van het spek. Rust in de tent.

Toegegeven: ik kom hier wel erg laat mee, na vijftig jaar in het accountantsberoep. Dan heb je toch iets uit te leggen aan hen die het stokje overnemen. Dus nemen we de lezer aan de hand hoe het zo kan uitpakken. Hoe je na 25 jaar als vroege afscheidsnemer van het vrije openbare beroep (1994) en nog eens 25 jaar soebatten in andere functies, in het beroepsdebat tot 'hangoudere' kunt verworden.

→

Le plus ça change? Le plus ça reste la mēme?

Ik heb voor die gelegenheid, geholpen door het COVID-huisarrest, nog eens de digitale schoenendoos over die vijftig jaar opengepeuterd. Daarbij liep ik aan tegen een in het MAB gepubliceerd verhaal dat ik in 1978 hield op de *Third Jerusalem Conference of Accountancy*. Dat had als hoofdthema Accountant's Future Shock en ik kwam toen tot de volgende slotsom: *"Some of the problems are of our own making, and the solutions to these are primarily in our own hands. The introduction of business ethics into our professional context, with the emphasis sooner on business than ethics, is something we have to forestall ourselves. To do this we must bear in mind that judging staff and partner performance predominantly from a commercial standpoint will not contribute to preserving our prerogative of being a business with, at the same time, a public function. Once that dual status is lost, it cannot be regained."*

Dat was 1978, maar anno 2021 nog steeds een herkenbaar beeld. Dat betekent niet dat de dingen nooit veranderen. We zien over die tijd een nog steeds groeiende berg aan wetgeving, voorschriften, standaarden, aanbevelingen en jurisprudentie. Vaak van uitstekende kwaliteit. Accountantsfalen manifesteert zich dan ook overwegend door het niet-toepassen daarvan. Het gaat om de compliance, niet om het gereedschap zelf (kort gezegd: de standaarden). Accountantsfalen draait te vaak overwegend om de centen. Een kind kan dat zien.

Je moet in het beroepsdebat echter wel erg diep graven en hard roepen om de sturende werking van het vigerende bedrijfs- en verdienmodel als de knop waar het vooral om draait, op tafel te krijgen. Het onderwerp komt pas de laatste tien jaar ter sprake, overwegend door crisis en geïnitieerd van buiten. Binnen de beroepsgroep volgt vooral ontkenning, met *agreement by exhaustion* als chronisch halfslachtig hervormingsresultaat. Doordringende vragen vanuit het openbaar beroep of uit academische hoek over het effect van het bedrijfs- en verdienmodel op de kwaliteit van de controle, zijn uitzonderingen die gemakkelijk op één hand zijn te tellen.

De achilleshiel van het beroep en tevens het grote taboe, is dus het bedrijfs- en verdienmodel. Mijn ervaring bij de PIOB leert dat dit onderwerp voor velen te ongemakkelijk is om echt op de agenda te krijgen. Te politiek? Hoe leg ik het mijn kantoor uit? Angst voor de vraag *"And what is next?"* Komt het te dichtbij, vooral bij de centen? Wat de redenen ook zijn: het onderwerp wordt het liefst vermeden. Wel eens een vraag daarover op het examen controleleer tegengekomen?

1995-2020: Systemic risk als beroepsonderwerp

Toen ik in 1970 voor het eerst tot de Orde van Vergaderaars toetrad waren de vragen over de (toekomstige) rol van de accountant in essentie niet minder en anders dan nu het geval is. Ook de (verscheidenheid aan) antwoorden niet. Met blijvende meningsverschillen als gevolg. Na 25 jaar palaveren nam ik in 1995 afscheid van het openbare

beroep. Dankbaar voor de eer en professionele en collegiale pret. Ik wilde nog eens iets heel anders met mijn leven gaan doen.

Dat afscheid van het openbare beroep heeft echter niet helemaal zo mogen zijn: en soms helemaal niet. In mijn nieuwe jobs, eerst bij de Wereldbank (1995-2000) en vervolgens de Europese Commissie (2001-2004) liepen mijn nieuwe collega's (meestal economen), voortdurend tegen de vraag aan naar de macrobetekenis van het openbare beroep. Vooral toen het beroep, te vaak en te diep, teleurstelde. Denk aan de Aziatische en andere regionale financiële crises in de jaren negentig. Toen je hele landen zag imploderen onder het collectief geweld van povere accounting, auditing en governance. Dat creëerde een vraag naar de verkenning van het *systemic risk*, die binnen de Wereldbank op mijn tafel terecht kwam. Over het accountantsberoep als cruciale schakel in de internationale financiële architectuur. Over de vraag waarom sommige schandalen niet zijn voorzien. Waarom de pers en *short sellers* soms beter waren geïnformeerd dan de accountant over aanstaande zware deconfitures. Of (later), waarom de OK-Score van wijlen Willem Okkerse de accountant te vaak achter zich liet. Net als een nuttige horzel zoals Pieter Lakeman.
In die jaren is met de *convening power* van de Wereldbank de eerste basis gelegd voor de governance architectuur van onafhankelijke internationale *audit standard setting* (2003). Een model dat nog steeds functioneert maar nu, bijna twintig jaar later, wel aan hervormingen toe is. De beroepspraktijk verloor in theorie invloed in het proces van regelgeving en het opstellen van standaarden, maar in de praktijk behield het een belangrijke stem. De komende hervormingen nemen daarom nog meer afstand van lobby en kantoorpolitiek. →

De financiële crisis (2008) en de periode daarna

Als nieuwbakken pensionado - we lezen nu 2004 - denk je voorgoed van betrokkenheid bij het openbare beroep af te zijn. Je gaat officieel met pensioen, reist en trekt privé de wereld rond, spreekt met oud-collega's en toezichthouders en loopt toch weer tegen de vraag aan hoe het mogelijk is dat al die winsten in de financiële markten zich opstapelen op een klein plekje in enkele financiële hoofdsteden. De tegenpost, de verliezen, zijn niet te vinden. Niemand die het weet, weinigen die zich zelfs de vraag maar stellen. Het ging financieel puik met de grote accountantskantoren: het partnerinkomen verdrievoudigde in tien jaar. Dan schud je niet aan de fruitboom. Ons beroep had het contact verloren met de taal van de *haute finance*, die op haar beurt zichzelf voorbij was gelopen. Bankiers bleken hun eigen bedrijfsmodel niet te snappen, accountants snapten op hun beurt de pretentie van de bankiers niet.

Op de toogdag voor accountants in 2004 wees ik op de derivatenbubbel en op het ontbrekende geluid van de accountant in deze. Risico op een financiële crisis? Waar heeft die man het over? Het gaat ons, iedereen zelfs, financieel toch eigenlijk zo goed! Is het nu echt verstandig om het *systemic risk* in kaart te brengen? Nee dus, zeiden de 'specialisten' in 2004. "Niet ons pakkie an." Jules Muis "onderschat zijn voormalig collega's en had als oud-voorzitter van het NIVRA beter moeten weten", zo oordeelde een collega-derivatenspecialist in de pers.

Zo blijf je toch bij het beroepsdebat betrokken, in mijn geval nog eens acht jaar; vier jaar voorspel, vier jaar naspel. Eerst was er de uitdaging om 'het probleem' überhaupt op tafel te krijgen, ondanks een spervuur aan waarschuwingen, en na de ontluisterende crisis in 2008 de pogingen tot het moeilijk op gang te brengen maar noodzakelijke debat over het waarom van het collectief falen. Ook van accountants. Maar wederom: ontkenning.

Na 2008 heeft de 'verfinanciering' van de economie een nog hogere vlucht genomen: de met schulden gefinancierde *bail-out* van de zwakke broeders. Met wereldwijde monetaire acrobatiek van de centrale banken en de herontdekking van het wonder van geld drukken als kurk waarop alles drijft, kun je een eindafrekening lang afhouden. Met een steeds verdere verwijdering van de financiële economie van de 'echte' economie als gevolg. Tot op heden.

Monetaire politiek is voor de accountant een ver-van-mijn-bed-show, waar hij of zij *nolens volens* bij staat en misschien wel naar kijkt, maar weinig of niets aan doet, anders dan de oren en ogen openhouden voor de onzekere consequenties. Mijn werk als lid van de *board of auditors* van de European Stability Mechanism (2012-2015) - een opgevrolijkte *bad bank* voor Eurolanden in problemen - drukte mij nog eens met de neus op het systemisch belang van een goed functionerend beroep. Dat alleen kan worden opgelost als het beroep zelve in haar werk *systemic risks* serieus neemt en ook zichzelf erkent als van systemisch belang.

In 2008 ging het om een collectief beroepsfalen van de *big four* zonder precedent. Dieper kon het beroep eigenlijk niet zinken. Je zou dan ook verwachten dat zo'n crisis een *wake-up call* zou zijn. Maar vervolgens zijn we geconfronteerd met het Libor-schandaal, waarbij het accountantsberoep geen enkel preventief signaal wist af te geven. Daarnaast was KPMG nationaal en internationaal betrokken bij diverse malversaties, schandalen en deconfitures, werd PwC geconfronteerd met Satayam en Madoff, Deloitte recent met Steinhoff en raakt EY in verband met Wirecard steeds verder in de problemen.

Mijn twee termijnen als lid van de PIOB (2014-2020) - op verzoek van de Wereldbank - deden de ogen weer openen voor het feit dat je hard, serieus en vaktechnisch perfect bezig kunt zijn, werkend aan een steeds groeiende berg aan overwegend uitstekende standaarden (ISA). Maar als je te weinig oog hebt voor de vraag hoe deze standaarden worden toegepast (het *compliance risk*) en voor wat de randvoorwaarden zijn voor integere implementatie, dan zit je toch gauw op glad ijs. Zelfs een encyclopedie aan ethische voorschriften helpt daar nauwelijks bij.

Pièce de Résistance

Wat in het beroepsdebat is blijven staan als een onpopulaire constante - ik beperk me tot het oob-segment - is het spanningsveld tussen commercie en de publieke functie, oftewel de kwetsbare figuur van een publieke functie uitgevoerd in een op winst gerichte context. Met als gevolg een niet aflatende stroom aan praktijk-'ongelukken', die twijfel blijven zaaien over de geloofwaardigheid van het beroep, ondanks het (te vaak gehoorde) tegenargument "maar als regel gaat het toch meestal goed?"

We hebben sinds de invoering van de Sarbanes-Oxley-wetgeving, na het Enron-debacle aan het begin van deze eeuw, een niet aflatende reeks aan hervormingspogingen gezien. Met steeds complexere, duurdere en verstikkender nieuwe protocollen en toezichtlagen als oplossing: tachtig procent meer inspanning, tegen misschien twintig procent rendement? *If any*. Ik zie dat als 'nuttig friemelen in de marge'. We blijven positief, maar het blijft 'gaatjes vullen' versus een pijnlijke maar structurele 'wortelkanaal-behandeling'.

Het heeft me bijna veertig jaar gekost om overstag te gaan op het punt van het verdienmodel van het beroep. Ik ben dus net zo goed lange tijd deel van het probleem geweest, als een mogelijk deel van de oplossing. Maar het vooruitzicht van nog eens vijftig jaar gedoe en gemekker over een per definitie kreupel prikkelsysteem, gun ik niemand. Dus blijf ik zeuren.

Het gaat bij de meeste grote schandalen niet om deskundigheid, regels, of standaarden, maar om gebruik of misbruik van juist diezelfde expertise. Misbruik wordt in de hand gewerkt door perverse prikkels en impulsen. Het zicht is verloren op de openbaar accountant als een goed opgeleide gespecialiseerde sociale werker. Een →

openbaar accountant is te vaak iemand die vergeten is waar hij vandaan komt. Hoe zijn we uitgekomen op een inkomen van (meer dan) een half miljoen voor partners van grote kantoren en waarom beschouwen we dat als normaal? Zonder daarbij de even indringende vraag te stellen wie nu eigenlijk deze 'markt' heeft gecreëerd (namelijk: de wetgever). En wat daarom een redelijke vergoeding zou zijn voor deze maatschappelijk diensten. Hoe verhoudt zich dat (en waarom) met andere publieke nutsfuncties die - om goede redenen - wel inkomensbeperkingen kennen?

De accountantspraktijk heeft de afgelopen jaren onder externe druk marginale verbeteringen in het verdienmodel aangebracht (*clawbacks*). Maar de sector is ook geslaagd in het afhouden van een meer fundamentele herbeoordeling. De overheid dreigt periodiek wel met ingrijpen, maar daar blijft het al jaren bij.

Illusie van 'checks and balances', het gaat ook om de centen!

Een eerste belangrijke stap voor een meer volwassen inschatting van de aanzienlijke risico's binnen de bedrijfsvoering van organisaties, en de financiële controle daarop, is de expliciete erkenning dat ons governance-systeem afhankelijk is van mensen, inkomensstreven en machtsstructuren, en dat de veronderstelde *checks and balances* bij verkeerde figuren makkelijk tot een illusie verworden. Dat ceo's in hun leiderschapsrol nogal eens meer beloven dan wordt waargemaakt. Dat in het geval van zonnekoningen of goedgebekte onscrupuleuze managers de *in control* risico's groter zijn dan de *checks and balances* suggereren. En dat *professional scepticism* daarom voorrang moet krijgen boven het voordeel van de twijfel.

Dat is geen defaitisme, maar realisme. Het reduceren van het inherent risico eist poortwachters die onafhankelijk zijn van de kasteelheer en die zich niet bezighouden met handel in adviezen die generieke weerslag kunnen hebben bij andere poortwachterkarweitjes. Poortwachters, accountants, die ten aanzien van hun beloning weten wanneer genoeg ook echt genoeg is.

Ondernemingen, instituties, accountantskantoren incluis, zijn allen autocratieën waar

in eerste instantie *might makes right* meer regel is dan uitzondering. Checks and balances kunnen het ingebouwde *override* risico mitigeren, maar meestal alleen als het te laat is en ten koste van veel leed. Deze in een vrije economie onvermijdelijke autocratische constructie kan alleen verder worden gemitigeerd als we (ook juridische) verantwoordingssystemen hebben met tanden, van *top* tot *bottom*. Waar de top wordt afgerekend op nare uitkomsten, niet alleen op de vraag of de regels zijn gevolgd en/of er bij disfunctioneren wel voldoende vingerafdrukken van de baas kunnen worden gevonden. Hierbij moet bovendien niet worden vergeten dat accountantskantoren in hun praktijk zowel deel van de oplossing zijn als van het probleem. Elk kantoor van een beetje omvang kent in eigen gelederen zijn commerciële 'kampioenen'. En dat zijn niet de vaktechnische, interne scherprechters.

De opmerking van een NIVRA oud-voorzitter dat als we een zin beginnen met de woorden 'het gaat niet om de centen', je er zeker van kunt zijn dat het precies de centen zijn waarover het gaat, blijft een waarheid als een koe. Die ons vijftig jaar later nog steeds achtervolgt, als we het over het bedrijfs- en verdienmodel hebben. We komen een stuk verder als een ordelijk maatschappelijk debat op poten kan worden gezet (met de beroepspraktijk loyaal deelnemend als volwassen discussiepartner) over de vraag wat een maatschappelijk redelijke vergoeding voor de openbare accountant is. Met de erkenning van geld als een belangrijk sturend kwaliteitsmechanisme en exponentieel meer geld - zie de bestuurlijke beloningen - als een exponentieel groter probleem, komen we heel eind. De mythe 'in ons huis speelt geld geen rol' kan dan worden uitgerookt.

Dekstoelen op de Titanic

Er is en wordt ontzettend veel goed werk geleverd op alle niveaus van het accountantsberoep, onze NBA incluis. Maar ik kan het gevoel niet van me afzetten dat de beroepsorganisatie, met haar primaire publieke taak, is afgegleden naar strategisch overwegend op achterhoedegevechten georiënteerde communicatiepolitiek. Waarbinnen de vaktechnische randvoorwaarden voor een goed functionerend beroep, inclusief de consequenties van het bestaande bedrijfs- en verdienmodel van accountantsorganisaties, ondergeschikt zijn gemaakt aan de feitelijke belangen van haar primaire financiële sponsors: de grote kantoren. Met als consequentie dat de facto de status quo wordt behouden en er vooral veel 'dekstoelen op de Titanic' worden verplaatst.

De NBA dient te verschuiven van gerichtheid op defensieve pr-offensieven naar het opbouwen van preventieve vaktechnische *in-house* expertise. Zelfstandig, los van de grote kantoren en gericht op het dienen van het publiek belang. Hoe lastig de kantoren zo'n onafhankelijke positie van de beroepsorganisatie ook zullen vinden.

De grote kantoren zullen ook in de toekomst uitstekende opleidingsinstituten blijven voor accountants met ambitie, in welke functie dan ook. Maar gegeven de huidige concentratiegraad (systeemorganisaties, *too big to fail*) en het afhouden van essentiële veranderingen zoals hier en door anderen bepleit,

blijft het de vraag wanneer het geduld van de regelgever op is en het bedrijfs- en verdienmodel wordt aangepast aan dat van elk nutsbedrijf.

De blik op oneindig, of de blik op reëel?

Het is een hele opluchting hier te bekennen dat ik geen benul heb hoe het er over vijftig jaar, rond 2070, uit zal zien. Maar 2030, dat is nog te verhapstukken. Ik zie de (verplichte) financiële controle niet gauw verdwijnen. Wel ontstaan er prachtige nieuwe terreinen richting wat we thans *integrated reporting* noemen. Terreinen waarop waardeoordelen en gevestigde belangen van multi-stakeholders een belangrijke rol spelen. De bestaande *laisser faire* beloningsstructurering is daarvoor wat mij betreft niet geëigend. Dan wordt het van kwaad tot erger.

De fata morgana van *checks and balances* zal een onvermijdelijk fenomeen blijven. Maar de expliciete erkenning van *might makes right* als een tijdelijk lek, en *right makes might* als de wenselijke langetermijnuitkomst, zou al een serieuze stap voorwaarts zijn.

Er is in vijftig jaar veel gebeurd, voor de bühne is er zelfs veel veranderd. Toch zijn we er nog lang niet. Maar een goed gesprek over enkele hete hangijzers zoals hier aangesneden, zou in de toekomst wonderen kunnen doen.

Ik houd toch maar voor alle zekerheid de adem niet in. ←

(september 2017)

CLICKBAIT

EY heeft strengste kledingvoorschriften

EY heeft internationaal gezien vergeleken met andere bedrijven een van de strengste kledingvoorschriften.

Dat blijkt uit onderzoek van Emolument.com, een salarisvergelijkingswebsite. Emolument vroeg 850 professionals naar de kledingvoorschriften bij hun bedrijf. EY staat op de eerste plaats als het gaat om voorschriften wat betreft kleurkeuze; 45 procent van de medewerkers geeft aan niet zomaar zelf te mogen beslissen wat voor kleur kleding hij of zij aandoet. BNP Paribas staat op de tweede plaats met 20 procent en JP Morgan Chase op de derde plaats met 17 procent. PwC is met een vijfde plaats (9 procent) het eerstvolgende big four-kantoor op de kleurkeuze-lijst.

Er werd ook gevraagd aan de respondenten of de kleurkeuze zelfs van toepassing was op de sokken; bij bijna geen enkel bedrijf was hier een voorschrift voor, behalve bij EY. 17 procent van de EY-werknemers gaf aan zelfs een bepaalde kleur sokken aan te moeten doen.

De respondenten werd ook gevraagd of zij ook formele kleding aan moeten doen als er geen klantcontact is. Op die lijst staat BNP Paribas bovenaan: 37 procent moet altijd strak in pak. EY volgt op de voet met 36 procent. Opmerkelijk is dat PwC onderaan bungelt met 0 procent.

Wanneer er op landenniveau wordt gekeken blijken Italiaanse bedrijven het strengst te zijn: 42 procent van de Italiaanse respondenten moet altijd in pak, gevolgd door Hongkong (25 procent), Frankrijk (24 procent), Ierland (19 procent) en Zwitserland (18 procent). ←

(december 2015)

Even Peter Wakkie bellen

JAN-WILLEM WITS

Binnen de Risk & Compliance-afdeling van (grote) accountantsorganisaties bevindt zich een clubje dat door de meeste collega's wordt gehaat en gevreesd. Ik vergelijk het voor buitenstaanders wel eens met Interne Zaken van de politie, die onderzoek doen naar mogelijke misstanden van andere politieagenten.

De afdeling heeft onder accountants een vergelijkbare reputatie. Matennaaiers. Mannen met vale regenjassen en priemende ogen. Doorgewinterde accountants die met een rood potlood controledossiers nalopen. En moeiteloos vaststellen wanneer broddelwerk is afgeleverd.

Soms leveren zij een rapport af waar de rode vlaggen als een uitbundig versierde verjaardagstaart naar buiten steken. Nu volgt het uur van de waarheid. De tikkende tijdbom wordt op de bestuurstafel zenuwachtig heen en weer geschoven. Dit is *serious shit*.

"Waarom doen we het niet eens anders?", vraagt het jonge bestuurslid dat deel uitmaakte van de Stuurgroep Toekomst Accountantsberoep. "We zouden ook actief naar buiten kunnen gaan, dat we helaas moeten constateren dat uit onze interne controle ernstige fouten naar voren zijn gekomen, wij dat bijzonder betreuren en inmiddels stevige sancties hebben getroffen tegen de betrokken partner. We hebben nu toch die *claw back*-regeling? We storten de controle *fee* terug en zeggen de cliënt onze volledige medewerking toe bij het vinden van een nieuwe accountant. Zelfs wanneer ons formeel niets te verwijten valt, is het geleverde werk niet conform onze interne kwaliteitsstandaarden en dat vinden wij onacceptabel."

Even valt er een ongemakkelijke stilte. Dan begint iemand onbedaarlijk te lachen. En nog iemand. Het *head of audit* merkt op dat dit onder de partners tot een storm van protest zou leiden: "Wij blijven achter iedere partner staan tot het tegendeel bewezen is." "Ik weet dat het niet *bon ton* meer is om te zeggen dat we hier ook zijn om geld te verdienen", zegt het *head of markets*, "maar deze partner heeft wel heel veel *proposals* voor ons gewonnen".
De *legal counsel* voegt daar fijntjes aan toe dat bij de verzekeraar de dekking vervalt wanneer fouten uit eigen beweging worden

toegegeven. “Leuk om sorry-zeggend naar buiten te gaan, maar kunnen we ons dat wel veroorloven?”

“Hebben jullie Peter Wakkie niet gelezen met zijn crisistips in de NRC?”, vraagt een ander bestuurslid. “Hou de afdeling Communicatie er buiten, win tijd en beken vooral geen schuld”, zegt Peter. Die was bij de Accountantsdag vorig jaar toch ook al zo goed?!”

De bestuursvoorzitter haalt opgelucht adem. Hij heeft nog een bestuurstermijn van een jaar en zit niet te wachten op een ellendige finale. Bovendien bieden de financiële resultaten hoogstens perspectief op een gelijkblijvende partnerbeloning. Met een forse voorziening voor een mogelijke schadeclaim wordt het inleveren en dat leidt zeker tot muiterij. “Ik stel voor dat we dit zorgvuldig in de gaten blijven houden, maar op dit moment even niets doen.”
Met hun vingers op tafel roffelend, stemmen de beleidsbepalers eensgezind in. De notulen maken slechts melding van één tegenstem. Het interne rapport verdwijnt in een diepe la.

De Telegraaf belt toch nog onverwachts. Of er een reactie komt op de tuchtklacht die is ingediend? De woordvoerder vraagt de journalist om dit even op de mail te zetten. Na twee dagen koortsachtig overleg, komt er een mailtje terug. “Wij hebben geen enkele twijfel aan de kwaliteit van onze werkzaamheden en zijn vol vertrouwen dat de Accountantskamer ons volledig in het gelijk stelt.”

De gerenommeerde advocaat van de Zuidas ziet gelukkig volop aanknopingspunten om de klachten glansrijk van tafel te vegen. Zijn jonge medewerkers hebben al een week lang tot diep in de nacht doorgewerkt om zich het vak eigen te maken waarvan ze tot die tijd nog nooit hadden gehoord. Ook van de input van de *legal counsel* is met de *copy paste*-methode dankbaar gebruikgemaakt.

De bestuursvoorzitter schrikt even van de gepeperde rekening maar de pleitnotitie van zestig pagina’s oogt indrukwekkend. En die spitsvondigheid om te wijzen op verjaringstermijnen en een verkeerd gespeld adres! Die man is goud waard!
Ook de *legal counsel* vindt het een uitstekende strategie, al is dat vooral omdat hij gevleid is dat de gerenommeerde advocaat zoveel van zijn inbreng heeft overgenomen. De gerenommeerde advocaat zegt steevast tegen hem: “Amice, je hebt je roeping gemist.” Een groter teken van waardering is nauwelijks denkbaar.

Iemand van Risk & Compliance sputtert nog wat tegen. “Als we blijven zeggen dat alles in orde was en de Accountantskamer oordeelt dat er niets van deugde, kan dat ook vragen oproepen naar onze interne kwaliteitsbeheersing.” De advocaat zucht. “Ik ben hier om een zaak te winnen en dat doe ik niet door dat soort details mee te nemen.”

De zitting bij de Accountantskamer laat een tijd op zich wachten maar valt niet mee. De tegenpartij noemt feilloos alle kritiekpunten op die ook al uit de interne rapportage naar voren waren gekomen. →

De medewerkers van Risk & Compliance zitten er met een dubbel gevoel in: Trots dat zij al veel eerder deze kanjers van fouten hadden blootgelegd, maar ook bevreesd over de zwakheid van de tegenargumenten. Een partner die hiermee als verontschuldiging was gekomen, hadden ze zelf met hoongelach de kamer uitgestuurd.

De Accountantskamer oordeelt genadeloos. Een eerstejaars accountancy die dit als huiswerk had ingeleverd, zou niet alleen een dikke onvoldoende krijgen maar ook het dringende advies om een ander beroep te kiezen. Eigenlijk, zo concludeert de kamer, heeft de accountant niets meer gedaan dan zijn handtekening zetten bij het kruisje van de goedkeurende verklaring die het bedrijf al had klaar liggen.

De onlangs aangetreden nieuwe bestuursvoorzitter reageert furieus. “Waarom moet ik toch altijd de puinhopen uit het verleden opruimen omdat mijn voorgangers te laf waren om zelf orde op zaken te stellen?”

De overgebleven partners in de raad van bestuur proberen bedeesd nog duidelijk te maken dat het toen andere tijden waren en je binnen een maatschap nu eenmaal niet opereert zoals bij een gewoon bedrijf. “Je blijft toch familie van elkaar.”

Ook de advocaat houdt de moed er in en wijst erop dat van de 25 aantijgingen er één niet is toegewezen. “Volgens mij biedt dat een goed aanknopingspunt om in hoger beroep te gaan.”

De bestuursvoorzitter bonkt met zijn hoofd tegen het raam.

“1. We moeten duidelijk maken dat deze partner volstrekt geïsoleerd opereerde. Doe *off the record* ook maar iets met problemen thuis of zo. 2. We moeten benadrukken dat dit anno nu niet zou kunnen gebeuren en dit soort incidenten tot een ver verleden behoren. En 3. Iets van sorry, kijk maar even wat ze bij Volkswagen hebben gezegd.”

De bestuursvoorzitter staat bekend als daadkrachtig en is daarom gewend om puntige instructies te geven.

“Dat wordt misschien toch een lastig verhaal”, werpt de woordvoerder tegen. ”De partner is pas vorig jaar vertrokken, wij hebben zijn verdediging gedaan, de advocaat betaald en steeds gesteld dat er niets aan de hand was.”

“Kop houden, ik verwacht binnen een uur een persbericht. En nu wegwezen!”, briest de bestuursvoorzitter. De woordvoerder sluit zachtjes de deur.

De bestuursvoorzitter pakt de telefoon en krijgt meteen zijn secretaresse aan de lijn. “Kan je het telefoonnummer van Peter Wakkie voor mij opzoeken? Nee, ik bel hem straks even privé op mijn mobiel.” ←

CLICKBAIT

Accountants kussen het beste

Accountants saai, stoffig en weinig romantisch? Dat valt nogal mee, volgens berichtgeving in de Britse pers: accountants kussen het beste. En ambtenaren bakken er niks van.

Na twee jaar coronapandemie werden we wat afstandelijker, maar gelukkig mogen we elkaar inmiddels weer diep in de ogen kijken en is *daten* ook weer mogelijk. Datingsite *Plenty of Fish* deed onderzoek onder zo'n tweeduizend Britten om uit te vinden welke beroepsgroepen het beste kunnen kussen. Opmerkelijke uitkomst: accountants kussen het beste, gevolgd door artsen en verpleegsters.

Uit berichtgeving in de Mail Online (niet echt de Financial Times qua diepgang, maar toch) blijkt dat accountants met 23 procent de duidelijke lijstaanvoerder zijn bij het zoenen. Ambtenaren, bankiers en advocaten worden duidelijk minder gewaardeerd om hun kusvaardigheid; zij scoren het laagste. Of dat allemaal wellicht te maken heeft met het vertrouwen in bepaalde beroepen, vermeldt de site niet.

Beste kus

De Mail Online verhaalt over de 37-jarige Claire Hunter (*what's in a name*) uit Norwich. Zij ontmoette tijdens haar jacht op een partner accountant Chris in een nachtclub en stelt dat de eerste kus die zij van hem kreeg "de beste kus van haar leven was". Sindsdien kunnen ze niet ophouden met de wederzijdse lipservices.

Opmerkelijk: Zo'n 55 procent van de respondenten erkent dat hun huidige partner niet per se de beste kusser is die ze ooit tegenkwamen. Mocht uw eigen accountant thuis toch een beetje tegenvallen qua 'huig hockyen', dan bent u dus niet de enige. Ach, uw wederhelft heeft dan vast weer heel andere kwaliteiten. Het huishoudboekje op orde houden, of zo.

Dit is de top vijf van beste kussers:
1. Accountants (23 procent)
2. Artsen/verpleegkundigen (19 procent)
3. Ingenieurs (14 procent)
4. Leerkrachten (11 procent)
5. Horecapersoneel (10 procent)

Deze vijf beroepen scoorden kustechnisch het laagste:
1. Ambtenaren (2 procent)
2. Bankiers (3 procent)
3. Advocaten (5 procent)
4. Makelaars (6 procent)
5. IT-medewerkers (7 procent). ←

Oplossingen accountancy zijn over houdbaarheidsdatum heen

BOB HOOGENBOOM

Guiseppe Tomasi, de laatste prins van Lampedusa (1896-1957) heeft één boek geschreven: De Tijgerkat. Een historische roman die zich afspeelt op Sicilië in 1860. Het is een verhaal over de tanende macht van de adel en het Huis van Bourbon. Maar ook over de politieke opkomst van de burgerij onder aanvoering van Garibaldi.

Een van de hoofdfiguren in De Tijgerkat zegt: "Als we willen dat alles blijft zoals het is, moet alles anders worden." Kernachtig wordt hiermee het politieke handwerk uit de doeken gedaan. Beweeg vooral mee met de vernieuwers. Zeg steevast dat veranderingen noodzakelijk zijn. Breng jaarverslagen uit waarin je pleit voor een cultuurverandering. Beleg congressen over de toekomst van het accountancyberoep. En zeg keer op keer dat het vanaf nu anders moet. Wees aanwezig in het publieke debat en pleit à la Obama voor *change*!

Kortom: zet veel in beweging. Stel werkgroepen in. Organiseer workshops over de professioneel-kritische instelling. Geef interviews over de in gang gezette koerswijzigingen om de accountancy te revitaliseren.

In De Tijgerkat wordt deze strategie ingezet om alles bij het oude te laten. Ik moest denken aan die uitspraak toen het MCA-rapport *Veranderen in het Publiek Belang* uitkwam.

Sinds de eeuwwisseling zijn we (inter-) nationaal getuige van een aantal onverkwikkelijke affaires die het imago van de accountancy geen goed hebben gedaan. Op NOS.nl: 'Accountants missen visie op verandering.' In de Telegraaf: 'Gedragsverandering nodig bij accountants.' Een kop die we al zestien jaar lezen. In het FD de kop 'Accountants dreigen schijnzekerheid te creëren'. Ik weet niet of het ook zo ironisch is bedoeld, maar ik vind 'schijnzekerheid' eigenlijk des poedels kern. Op FD.nl: 'Drie hete aardappelen die de accountants voor zich uit blijven schuiven.' Een daarvan is het verdienmodel.

In de geest van De Tijgerkat is er veel overhoop gehaald. Maar structurele oorzaken worden zorgvuldig gemeden. De MCA gebruikt het begrip *wicked problems*: moeilijk te bespreken of op te lossen zaken die hardnekkig zijn. Bijvoorbeeld:

- de effecten van het verdien- en businessmodel op gedrag en cultuur binnen organisaties;
- het partnermodel en het intern verrekenmodel tussen de advies- en controlepraktijk;
- het vinden van een evenwichtige en geloofwaardige balans tussen cliëntbelang en publiek belang;
- de benadering door en de rol van de accountant ten aanzien van het fraudevraagstuk.

De reacties op het MCA-rapport waren overwegend positief. Het rapport markeert een belangrijk omslagpunt, doordat haarfijn wordt gewezen op de spanning tussen vrij oppervlakkige vernieuwingsdrang - althans in woorden - en de structurele oorzaken die aan de noodzaak tot verandering ten grondslag liggen. De *wicked problems* zijn een doorbraak, omdat nu publiekelijk is benoemd waar de schoen wringt. Dat weten politiek, toezichthouders, wetenschap en niet in het minst accountants(organisaties) zelf ook.

Al geruime tijd lijkt een Tijgerkat-strategie te zijn toegepast door de belangendragers in de markt. Deze strategie is sinds het MCA-rapport echter over de houdbaarheidsdatum heen. ←

(juli 2020)

Woensdag, adviesdag

JOHN WEERDENBURG

Als je ruimte in je agenda maakt voor advies pluk je daar ook de vruchten van.

Veel adviseurs in het mkb kijken met jaloerse blikken naar de positie van de mkb-accountant. Die fungeert immers als eerste aanspreekpunt voor de ondernemer en beschikt daarbij ook nog eens over een schat aan informatie, waarmee hij zijn klant kan adviseren of doorverwijzen. Toch adviseert de mkb-accountant in de praktijk veel minder dan verwacht. Waar ligt dat aan en wat moet er gebeuren om dat te veranderen? Tijd voor een kleine analyse!

Vraag een willekeurige accountant waarom hij/zij dit vak zo mooi vindt en het antwoord is vaak: “Je bent van toegevoegde waarde.” En dan niet alleen voor de verplichte stukken als de jaarrekening en fiscaliteit, maar ook als adviseur. Maar als ik mkb-accountants vraag of het adviseren nog een beetje wil lukken, komen er heel veel verschillende antwoorden. Het meest gehoorde antwoord is “nee, ik kom er niet echt aan toe”. De belofte van pro-activiteit (we gaan meer adviseren!) wordt niet waargemaakt, omdat het schort aan de uitvoeringskant. De belangrijkste reden daarvoor? De waan van de dag! Veel mkb-accountants beheren hun agenda niet goed. Deels is dat ook wel verklaarbaar; ze moeten veel ballen in de lucht houden. Naast hun taak als accountant nemen ze ook diverse andere taken voor hun rekening, zoals de planning (“er moet nog een x-aantal jaarrekeningen en aangiften de deur uit”), personeelsbeleid, automatisering, vaktechniek enzovoorts. De schaarse tijd die dan nog overblijft, kan dan mogelijk nog worden ingezet voor advies [...].

Een ander argument waarom er te weinig wordt geadviseerd, is de krapte op de arbeidsmarkt. Het is niet eenvoudig om goed geschoold personeel te vinden én te houden. Je personeelsbezetting bepaalt echter wel voor een groot deel de productie-capaciteit van je kantoor. Vaak zie ik collega’s steeds harder werken, omdat er niet voldoende ‘handjes’ zijn. Maar als dit structureel wordt, branden mensen op, vallen ze uit of gaan ze weg. Die doodlopende weg wil je niet inslaan. Om die reden is het verstandig om eens kritisch naar je klanten-bestand te kijken. Welke klanten vragen onevenredig veel tijd, zorgen altijd voor gedoe en bezorgen je negatieve energie? Als je het je kunt permitteren om afscheid te nemen van hen, doe dat dan. De energie en ruimte die je dat oplevert, kun je prima aanwenden voor andere zaken, zoals (bijvoorbeeld) advies.

In deze coronatijd hebben veel accountants hun lopende werkzaamheden even geparkeerd om hun klanten actief te ondersteunen. Velen hebben hierdoor weer ervaren, gevoeld, welke toegevoegde waarde ze kunnen geven aan hun klanten; juist door adequaat te adviseren op momenten wanneer het erom spant. Dat vergeet je klant niet. Maar ook na corona hebben klanten behoefte aan advies. Je zult er iets voor moeten regelen om advies geen sluitstuk in je weekroutine te laten zijn.

Waar we het vroeger hadden over 'woensdag gehaktdag', zou je met jezelf misschien 'woensdag adviesdag' kunnen afspreken. Pas als je actief ruimte in je agenda blokt voor advies, ga je daar ook echt de vruchten van plukken. En niet alleen omdat je er in praktische zin ruimte voor maakt, maar ook omdat adviseren op die manier meer onderdeel van je *mindset* wordt. ←

Tuchtrechtspraak heeft ook in hoger beroep accountant nodig

LEX VAN ALMELO

Kijkt de rechter wel voldoende naar de feiten? Ik heb elders geschreven dat dit niet altijd zo is, omdat rechters minder getuigen oproepen en advocaten korter moeten pleiten. Maar is dat ook zo bij de tuchtrechter voor accountants?

Ik volg de accountantstuchtrechtspraak al enige jaren en schreef er een boek over. Ik heb nooit signalen gezien dat er gebreken zijn in de *fact finding*. Maar onlangs meende een klager dat de Accountantskamer aan *cherry picking* had gedaan. Uiteraard was deze selectiviteit in het voordeel van de accountant geweest, die de dans ontsprong. De jurist van de klager nam zelfs veelvuldig het woord 'leugen' in de mond.

Aan een gepubliceerd vonnis kun je niet zien welke feiten buiten beschouwing worden gelaten. Daarvoor moet je dus op zijn minst de zitting bijwonen. Hoe zou de tuchtrechter in hoger beroep naar de feiten kijken? Ik pakte de zittingslijst van het College van Beroep voor het bedrijfsleven en vroeg de griffie om de zaaknummers van de uitspraken waartegen beroep was aangetekend. Gewapend met prints van die vonnissen ging ik naar de zitting.
Daar vielen mij een paar dingen op:

- in de zaal bleven de vele stoelen voor het publiek leeg, behalve die onder mijn pantalon;
- in beide zaken kregen de partijen aanzienlijk meer tijd om hun beroeps- c.q. verweerschrift toe te lichten dan gebruikelijk;
- de leden van het college vertoonden ondanks het middaguur geen enkel teken van slaperigheid en volgden de betogen nauwlettend;
- de vragen van het college verraadden dossierkennis en een professioneel-kritische houding.

Dat er ook in hoger beroep serieus naar de feiten wordt gekeken - althans in deze twee zaken naar het schijnt - stemt gerust in tijden van nepnieuws, halve waarheden, tunnelvisie en informatiebubbels.

Toch is de tuchtrechtspraak voor accountants in hoger beroep kwetsbaar. Dat bleek bijvoorbeeld uit de vaktechnische vragen. Want hoe moest die voorziening voor een precaire liquiditeitspositie nu in de jaarrekening worden verwerkt? En viel die voorziening nu wel of niet vrij nadat de verplichting was betaald in aandelen? De voorzitter en bijzitter vroegen het aan de enige accountant in de zaal: de beklaagde.

Het College van Beroep voor het bedrijfsleven is het enige tuchtcollege dat in hoger beroep uitspraak doet zonder leken. Er zit heel soms een jurist bij met een RA-titel. Maar ik vraag mij af of het niet verstandig is vaktechnische kennis aan boord te halen nu het college zelfstandig blijft voortbestaan. ←

De geitenwollen-sokken-accountant

WENDY GROOT

Duurzaamheid is allang niet meer stoffig. Groen is hip en terecht. Bedrijven gaan hier massaal in mee en ook in de Vernieuwings-agenda van de NBA is duurzaamheid een belangrijke pijler. Vergis je niet: al trekt het je niet vanuit idealisme, het raakt ook jouw werk. Gaan accountants dan toch de wereld redden?

Duurzaamheid is *hip & happening*. Groen, energietransitie, bewust en verantwoord zijn buzzwoorden. Vanuit persoonlijke overtuiging wil ik iedereen aanraden om onze impact op het milieu, mens en dier te onderzoeken en daarop te acteren. Maar hier op Accountant.nl nu geen oproep om vegetarisch te eten. En echt, je hoort mij niet zeggen dat je niet meer met het vliegtuig op vakantie mag of dat je geen mooie auto mag rijden. Ik rij tenslotte ook een Suzuki Alto, ik begrijp het. Dat gezegd hebbende zie ik voor accountants als beroepsgroep wel bij uitstek een rol in de duurzaamheid!

De idealist

Het mooist zou het zijn als we proactief aan de slag gaan met duurzaamheid. Ik pleit voor een paradigmawisseling. We moeten de manier waarop we naar bedrijven kijken veranderen. In plaats van organisaties te zien als losstaande elementen die omzetten genereren, kosten realiseren en hierover rapporteren, zijn het onderdelen in een groter geheel. Deze onderdelen hebben een grote impact op mens en milieu, zowel binnen als buiten de organisatieketen. Wie maken de producten en onder welke omstandigheden? Wat is de sociale impact, wat betekent de bedrijfsvoering voor de lokale werkgelegenheid? Wat is de invloed op het milieu? Dit alles komt misschien (nog) niet direct

terug in de kostprijzen, maar is minstens belangrijk!

Hoe mooi zou het zijn als wij kunnen bijdra gen aan de verslaggeving hierover? Proac door vast te stellen wat relevante verslaggeving zou kunnen zijn en dit uit te drage via publieke management letters, zoals Fou-Khan Tsang bij de jongste NBA-leden vergadering ook voorstelde. De basis van economie moet het welzijn van de mensh en de planeet zijn, niet andersom.

De pragmatist

Mocht dit je allemaal niet zo interesseren, of vind je dat je al druk genoeg bent, dan nog zou je vanuit je accountantsberoep bezig moeten met dit soort vraagstukken. De toenemende wet- en regelgeving met betrekking tot het klimaat heeft invloed op je controles of adviezen. Denk hierbij aan de mate waarin wet- en regelgeving wordt nageleefd en (het opstellen van, adviseren over of controleren van) de geïntegreerde rapporten. En vergeet niet de mogelijke invloed op de continuïteit van een organisatie. Van de gevolgen van klimaatverandering en extreem weer op de infrastructuur, tot aan de impact van het klimaatakkoord op de *core business* van de organisatie.

Lang verhaal kort: Trek die geitenwollensokken maar uit de kast. Ze kunnen weer! Als toegift deel ik graag nog het volgende uit een onderzoek naar moderne slavernij en de rol van de accountant:

'In fact, the regulatory concern for modern slavery, along with the associated measurement and reporting complexities, has allowed accounting professionals to open their minds to the possibility that accounting has the capacity to affect real change. (...)
A question for further discussion: To what extent do we need to educate our tertiary level students to be socially responsible accountants and auditors?' ←

Waar dienen bedrijven voor?

JEFFREY BEKKERIN

Als accountant geef je een verklaring af over, onder meer, de getrouwheid van de financiële verantwoording en de gerealiseerde winst van een bedrijf. Waarom is deze verklaring eigenlijk zo belangrijk? Geeft winst bestaansrecht aan een bedrijf en is het hoogste doel het maken van winst voor de aandeelhouders? Of is er meer? Wat is eigenlijk het nut van een bedrijf?

Voor veel mensen zijn bedrijven systemen waarin men geld investeert om winst te maken. Ze hebben een prominente rol in onze samenleving gekregen. Elke dag kun je er wel iets over lezen in het nieuws. Bedrijfswinsten zijn gekoppeld aan onze pensioenen en belastingen. Deze moeten in de nabije toekomst vijftig procent van onze bevolking een goede en gezonde oudedagsvoorziening geven. Er worden ook bonussen van betaald.

Het maken van winst is dus belangrijk voor een bedrijf en voor de samenleving. Zo belangrijk zelfs dat het moet worden gecontroleerd door een onafhankelijke partij: de accountant. De aantrekkingskracht van winst is zo sterk geworden dat we zeker willen weten of het allemaal klopt. De accountant wordt op zijn beurt weer gecontroleerd of hij of zij wel goed heeft gecontroleerd. Met andere woorden: winst is een belangrijk bestaansrecht voor het bedrijfsleven en daarmee indirect ook voor de accountant.

Maar al deze focus op winst maakt onze samenleving en ook het accountantberoep er niet veel beter op. Groei van de economie blijft momenteel uit, er is nog nooit zo'n groot verschil geweest tussen arm en rijk en bovendien is de natuur er niet beter op geworden. Misschien denk je nu "Het is toch de taak van de politiek om dergelijke vraagstukken op te lossen?" Alleen is die zo verdeeld en verliefd op zichzelf dat politici drukker met elkaar bezig zijn dan met de samenleving.

Als gevolg van dit alles is al langere tijd een beweging aan het ontstaan die verlangt dat bedrijven mee gaan helpen een bijdrage te leveren aan een betere maatschappij om in te leven. Lees bijvoorbeeld de *Business Roundtable*-verklaring *Redefining the purpose of a corporation*, waarin 181 ceo's van de grootste bedrijven in Amerika zeggen dat het in de toekomst niet alleen meer mag draaien om aandeelhouderswaardecreatie.

Bedrijven hebben immers ook een aandeel gehad in de hiervoor genoemde vraagstukken, door hun winsten te maximaliseren en weg te sluizen naar de aandeelhouders in plaats van een deel ervan te investeren in een betere samenleving.

Vanoudsher zijn we, naast de overheid, ook afhankelijk van de rijke families (lees aandeelhouders) die een deel van hun dividenden gebruiken voor goede doelen om de samenleving te dienen. Tenminste als ze dit belangrijk genoeg vinden en het geld niet gebruiken om nog meer rijkdom te vergaren. Een vraag die daarbij van belang is: waarom kan dit patroon niet veranderen door bedrijven en werknemers ook een deel van deze rol te geven? Zij staan immers veel dichter bij de maatschappij.

Daarnaast, bedrijven die meer dan winstmaximalisatie nastreven en de wil tonen om de wereld waarin we leven te verbeteren, trekken ook de nieuwe generatie werknemers en consumenten aan. Deze willen steeds meer dan vroeger dat bedrijven duidelijk laten weten waarvoor ze staan, op het gebied van maatschappelijke waarden en vraagstukken. Wat is de *purpose* van het bedrijf naast het maken van winst? Niet alleen de nieuwe generatie wil dit weten, maar ook steeds meer investeerders vinden dit belangrijk. Ik refereer aan de brief van de ceo van Black Rock, Larry Fink, die duidelijk oproept tot meer *purpose* naast het maken van winst.

Natuurlijk moet en kan het ook niet alleen gaan om *purpose*, want de rekeningen moeten ook gewoon worden betaald. *Purpose* en *profit* moeten daarom hand in hand gaan. Dit kan alleen als korte termijn winstmaximalisatie - wat ook betekent maximale efficiency - wordt vervangen door lange termijn waardecreatie. Hierbij is het belangrijk dat waarden niet worden opgeofferd voor het streven naar steeds meer efficiency. Je kunt niet op waarden sturen en tegelijkertijd streven naar honderd procent efficiency. Focus op efficiency keert een organisatie naar binnen toe, werknemers gaan zich dan als vanzelf richten op kortetermijnresultaten, het is de voedingsbodem voor silo's die innovatie de nek omdraaien. Waarden en *purpose* hebben een externe focus nodig: op de mensen en hun omgeving. Kortom: we moeten stoppen bedrijven en hun bestuurders alleen te beoordelen op efficiency en winst.

Graag wil ik het accountantsberoep prikkelen een bijdrage te leveren aan een betere corporate wereld. Dit kan bijvoorbeeld door als accountant niet alleen te kijken naar de winst en efficiency en effectiviteit van bedrijfsprocessen, maar ook naar het waardecreatieproces; is dit korte termijn of lange termijn gericht. Doe dit niet alleen in je eigen organisaties, maar ook bij je klanten. Een bedrijf dat korte termijn winstmaximalisatie nastreeft, zal veel grotere continuïteits- en integriteitsrisico's lopen. Vertel het maatschappelijk verkeer of je klant een *purpose driven* bedrijf is of niet. Beste accountants: wees een *purpose driven* vertegenwoordiger van het publiek belang! ←

Onderzoek geeft weinig aanleiding tot inkomensplafond

JAN BOUWENS

In de discussie rondom de beperkingen in salaris lijkt de these te zijn dat binnen accountantskantoren alleen wordt geoordeeld op de verkrijging van klanten en dat de controlekwaliteit geen rol speelt.

Ook de VEB lijkt deze stelling aan te hangen gegeven het pleidooi van voorzitter Paul Koster voor een inkomensplafond voor de accountant. Echter, onderzoek verricht in Zweden geeft geen ondersteuning voor deze these.

Accountants zijn gesloten als een mossel als het gaat om inzicht te geven in hun inkomen. Met deze ouderwetse houding roepen ze de problemen over zichzelf af. Dat wil zeggen: iedereen kan met wilde aantijgingen komen die vanuit de openbare feiten moeilijk zijn te weerleggen.

Echter, omdat in Zweden alle inkomens openbaar zijn en voor beursgenoteerde ondernemingen de accountant aan de betrokken onderneming kan worden gekoppeld, konden Robert Knechel. Lasse Niemi en Mikko Zerni in hun artikel *Empirical Evidence on the Implicit Determinants of Compensation in Big four Audit Partnerships* openheid van zaken geven over de determinanten van het inkomen van accountants. Commercie en kwaliteit blijken even belangrijk te zijn.

De volgende bevindingen zijn in dit verband van belang.
In de eerste plaats is het waar dat de omvang

van de klant positief is geassocieerd met het inkomen van de partner. Tevens heeft het inkomen van de partner een positief verband met het publieke belang van de onderneming die hij controleert.

Deze bevindingen zijn volledig in overeenstemming met de verwachting. Dat wil zeggen: Kantoren zetten hun beste accountants in op de grotere en complexere ondernemingen. En inderdaad, de partner verliest inkomen als hij klanten laat gaan en krijgt meer inkomen als deze klanten werft. Commercie lijkt dus van invloed te zijn op het inkomen van de partner. De vraag is of dit een 'pervers' gegeven is. Nader onderzoek zou hierover uitsluitsel moeten geven. Immers, een klant verliezen kan ook samenhangen met een (lage) kwaliteit van de geleverde audit in de ogen van de gecontroleerde onderneming.

Tot slot vinden de onderzoekers dat als de kwaliteit van de controle te wensen overlaat, de partner inkomen verliest. Dit meten ze af aan de mate waarin ten onrechte vraagtekens ontbraken bij de continuïteit van de onderneming. De accountant is verplicht deze vraagtekens te zetten als hij twijfels heeft bij de continuïteit van het gecontroleerde bedrijf.

Met name deze laatste bevinding gaat lijnrecht in tegen de bewering dat kwaliteit geen rol zou spelen. Sterker, we zien in gewone bedrijven bijna nooit een inkomensachteruitgang als prestaties achter blijven. Bij accountants zien we zo'n achteruitgang wel!

Als we op basis van de bevindingen in dit Zweedse onderzoek conclusies trekken, dan luiden deze dat kantoren rationeel omgaan met de vraag op welke onderneming zij welke accountant zetten. Tevens geeft het onderzoek geen aanleiding tot het instellen van een inkomensplafond. Immers, men betaalt degene met de beste papieren voor de controle het meest.

Met die keuze stemt de allocatie van de accountant volkomen overeen met de wijze waarop ondernemer-managers in het bedrijfsleven worden betaald.

Hij verschilt op één aspect, hij verliest meer als zijn prestaties achterblijven. Ik neem aan dat de VEB daar geen problemen mee heeft. Ik stel dan ook voor dat alvorens men de beschuldigende vinger op de zere plek legt, men vaststelt dat dit ook echt de zwakke plek is. ←

(februari 2020)

Wanneer ben je een goede accountant?

MARJAN HEEMSKERK

Accountants doen hun werk naar beste eer en geweten. Maar wanneer mag je jezelf een goede accountant noemen?

Voorheen, als je op een feestje antwoord gaf op de vraag "Wat doe jij nu eigenlijk?" met "Ik ben accountant", kreeg je hoogstwaarschijnlijk een korte reactie "Oh, oké". En daarmee was het einde gesprek. Of je kreeg de opmerking: "Goh, dan heb je het nu vast heel druk met alle aangiftes."

Beide niet echt reacties waar je als trotse accountant op zit te wachten, maar toch een stuk beter dan wat je tegenwoordig te horen krijgt. Want accountants zijn de laatste tijd weer flink in het nieuws, vooral naar aanleiding van de rapporten van MCA en CTA. Door bijbehorende leuzen als 'Accountants maken er weer een potje van' en 'Accountant voert nog minder dan de helft van de controles goed uit', is dat inmiddels ook waar het over gaat op een feest.

De kans is tegenwoordig dus groter dat je een reactie krijgt als: "Jullie zijn niet goed bezig" of "Jullie accountants doen je werk niet goed". Dat soort reacties zijn precies mijn probleem. Geen enkele accountant vindt dat hij of zij het werk niet goed doet. Iedere accountant doet het werk naar beste eer en geweten. Maar wanneer doe je als accountant je werk goed? Wanneer mag je jezelf een goede accountant noemen?

Een goede accountant

Ik vind een goede accountant een accountant die goed is voor zijn of haar team en ervoor zorgt dat er een fijne werksfeer en cultuur binnen het kantoor aanwezig is. Waar ruimte is voor *feedback* en waar samen wordt gezocht naar oplossingen voor, onder andere, de inmiddels steeds groter wordende planningsproblemen.

Maar een goede accountant is ook kritisch naar klanten en houdt een rechte rug op momenten dat het ertoe doet. En een stukje pro-activiteit verwacht ik ook van een goede accountant. Een signalerende functie om klanten te kunnen helpen waar nodig en wettelijk mogelijk.

Natuurlijk moet het controledossier ook op orde zijn. Maar dat is voor mij persoonlijk meer een gegeven. Want ondanks dat dat vooral het deel is waarop wordt getoetst door toezichthouders en commissies, is dit voor mij niet de

reden geweest om accountant te willen worden. Voor veel accountants zal dit ook niet de drijfveer zijn om een goede accountant te worden, te zijn en te blijven en iedere dag met plezier naar het werk te gaan.

Maar dat controledossier is dus wel het onderdeel dat het meest tastbaar is en wat wordt getoetst. Maar ook juist dat ene punt waar we als beroepsgroep de eerste stappen moeten zetten om ervoor te zorgen dat controledossiers van voldoende niveau zijn. Laat dit nu juist ook het punt zijn dat de buitenwereld van ons ziet in de media en waardoor we een slechte naam krijgen. Waardoor wij in het middelpunt van de belangstelling komen te staan, als "die accountants die hun werk niet goed doen".

Kies één belanghebbende

Het probleem hierbij is dat er meerdere belanghebbenden zijn in deze discussie. En om het zuiver te houden is het belangrijk om de juiste belanghebbende in het achterhoofd te houden. Tegen mijn scriptiestudenten op Nyenrode zeg ik ook altijd dat ze als een van de eerste onderdelen in hun onderzoek een belanghebbende moeten kiezen. Dat kunnen de accountants zijn, de toezichthouder of het maatschappelijk verkeer. Natuurlijk kunnen er meerdere belanghebbenden gebaat zijn bij het onderzoek, maar uiteindelijk schrijf je vanuit één perspectief.

Door deze belanghebbende aan de voorkant duidelijk af te bakenen, voorkom je dat je bij de uitwerking van de hypotheserichtingen beide kanten van de medaille wilt onderzoeken. Want waar bijvoorbeeld een langdurige klantrelatie misschien goed is voor de efficiency van de accountant, waarmee de klant en de accountant zijn gediend, is dit voor een toezichthouder juist een doorn in het oog in het kader van de onafhankelijkheid.

Aan wie ligt het nu eigenlijk?

Dus hoe hard wij als accountants ook werken en hoe goed bedoeld onze inspanningen ook zijn, wanneer je onze werkzaamheden bekijkt vanuit een ander perspectief kan het zo maar eens anders zijn. We vinden onszelf dan misschien goede accountants en vinden ons afgeleverde werk er goed uit zien, maar toezichthouders en klanten denken daar op hetzelfde moment wellicht heel anders over.

Dan is het zaak om het te hebben over de verwachtingskloof die er heerst tussen de accountant, de klant en de toezichthouder. Want om het maatschappelijk verkeer de schuld te geven van onze tekortkomingen omdat ze ons werk niet snappen, of de toezichthouder die alleen controleert of de vinken juist gezet zijn, is te kort door de bocht. Maar het is wel een belangrijk onderdeel van de frustratie van de huidige accountants, die hun werk echt goed doen en willen doen.

Ik hoop dat we als accountants vooral trots zijn en blijven op ons vak en ons niet te veel negatief laten beïnvloeden door alle nieuwsberichten. Iedere dag ons werk op de beste manier blijven doen, zodat we over een tijdje met vooral positieve berichten in het nieuws kunnen komen.

En anders zeg ik op feestjes wel gewoon dat ik heel druk bezig ben met het invullen van aangiftes. ←

(maart 2014)

Komt een accountant bij de psychiater…

MARCEL PHEIJFFER

'The Sopranos' bekeek ik altijd met veel genoegen. Humor en mooie dialogen. Bijvoorbeeld de scenes van hoofdpersoon Tony tijdens zijn sessies bij zijn psychiater, dokter Jennifer Melfi.

Zij helpt hem met zijn problemen thuis en in zijn professionele leven. Hetgeen mij inspireerde tot het volgende.

Dokter: 'Wat is uw probleem?'
Accountant: 'Ik weet het allemaal niet meer. De wereld om mij heen is veranderd en ik kan niet mee.'

Dokter: 'Wat doet u dan precies?'
Accountant: 'Ik ben accountant. Partner bij een groot accountantskantoor.'

Dokter: 'Ah, u heeft een respectabel beroep. Toch?'
Accountant: 'Welnee. Dat was vroeger. Door de boekhoudschandalen en het bankendomino zijn wij thans het uitschot van het bedrijfsleven.'

Dokter: 'Ah, dat doet mij denken aan het verhaal van een bankier, Nout, die ik hier laatst had…'
Accountant: 'Ja, tot op dat niveau zijn we afgegleden. Van die vermaledijde bankiers. Belangrijk verschil is trouwens wel dat zij meer verdienen.'

Dokter: 'Maar waar is het dan mis gegaan.'
Accountant: 'Ik weet het niet. Het ging altijd lekker in de business. Beetje controleren hier, adviesje daar. Dikke facturen, veel etentjes. En dankzij mijn mooie auto scoorde ik zelfs bij de vrouwtjes goed.'

Dokter: 'En nu dan?'
Accountant: 'Niets van dat alles. Alleen maar stress. Cliënten die mij al dertig jaar trouw waren lopen naar een ander. Controleren en adviseren gaan bij dezelfde cliënt niet langer samen. Mijn *partnerfee* is gehalveerd. Ik doe al vier jaar met dezelfde auto. Kan nauwelijks meer aan mijn alimentatieverplichtingen voldoen. En…'

Dokter: 'Maar het werk is toch nog wel leuk?'
Accountant: 'Welnee. Ik kan het niet meer bijbenen. *Big data. Cloud computing. Corporate Social Responsibility. Integrated Reporting.* Ik snap er niets meer van. Het gaat me te snel.

En dan nog al dat gelul over 'PKI' en 'kwaliteit'. Ik word er gek van.'

Dokter: 'Binnen mijn vak is er een beroepsvereniging. Aansprekende hoogleraren. Leiders die het beroep goed weten neer te zetten. Ik zie dat als een beschermingswal.'
Accountant: 'Nee, bij ons is dat anders. Het accountantsberoep is al jaren in verwarring. Weet nog steeds niet goed welke kant het op moet rennen. Stuurloos. Gebrek aan visie en leiderschap. Zowel nationaal als internationaal worstelt het beroep met zichzelf.'

Dokter: 'Maar zijn er dan geen toezichthouders die jullie helpen? Het accountantsberoep is toch maatschappelijk van belang?'
Accountant: 'Laat me niet lachen. De toezichthouder nemen we op kantoor echt niet serieus. Gefrustreerde afdankertjes werken daar. Maken ons nu het leven zuur. Betweters. En het maatschappelijk belang? Daar kan ik bij mijn cliënten echt niet mee aankomen hoor. Soft geleuter.'

Dokter: 'Soft geleuter?'
Accountant: 'Ja natuurlijk. In feite is de taak het maatschappelijk verkeer te dienen een geestelijke ziektekiem. De aanzet tot schizofrenie. Het maakt van accountants gespleten persoonlijkheden die de cliënt die hun rekening moet betalen tevreden willen houden maar ook het maatschappelijk verkeer moeten bedienen. Iedereen snapt toch dat dat niet kan.'

Dokter: 'Klinkt als een verwachtingskloof.....'
Accountant: 'Hou op, schei uit. Niet alles tegelijk. Geen zout in open wonden. Genoeg voor vandaag.'

Dokter: 'Oké. Ik zal een behandelplan opstellen. Ik voorzie vele, stevige sessies. U heeft dringend hulp nodig. We beginnen met tweemaal per week een halfuurtje.'
Accountant: 'Wat gaat dat kosten?'

Dokter: 'Ruim 200 euro per sessie van een halfuur.'
Accountant: 'Wat, dat is meer dan 400 euro per uur! Ik ben niet gek.'

Dokter: 'Maar wat is uw uurtarief dan als partner bij een accountantsorganisatie?'
Accountant: 'Dat is normaal 675 euro per uur, maar dat ligt anders...?'

Dokter: 'U had het over schizofrenie? Laten we dan maar beginnen met vier sessies per week.'

Enfin. Ik zet *The Sopranos* weer op. En val midden in de volgende dialoog:
Dr. Jennifer Melfi: 'I know all this is difficult but I'm very glad we're having this discussion.'
Tony Soprano: 'Really, really? 'Cause I gotta be honest, I think it fuckin' sucks.'
Dr. Jennifer Melfi: 'What does?'
Tony Soprano: ''This. Therapy. I HATE this fuckin' shit! Seriously, we're both adults here, right? So after all is said and done, after all the complainin' and the cryin' and all the fuckin' bullshit... is this all there is?' ←

Wat een geluk, ik ben accountant!

ARJAN BROUWER

Dat bijna 99 procent van de jaarrekeningen waarbij een goedkeurende verklaring wordt afgegeven ook daadwerkelijk geen materiële fout bevat, moet wel geluk zijn.

Heeft u dat ook wel eens? U gooit bij een spelletje mens-erger-je-niet honderd keer met de dobbelsteen en 99 keer gooit u een zes; potje gewonnen. Onmogelijk? Zoveel geluk heeft niemand? Het kan niet anders dan dat u de dobbelsteen zo heeft geprepareerd dat de gewenste uitkomst het resultaat is? Er is een mogelijke andere verklaring. U bent accountant.

Het doel van een jaarrekeningcontrole is bij te dragen aan het vertrouwen dat gebruikers aan de jaarrekening kunnen ontlenen door daarover een oordeel te verstrekken. Daarvoor moet de accountant een redelijke mate van zekerheid verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel vrij is van een afwijking van materieel belang (COS 200, paragraaf 5). Dat vereist onder andere een goede planning, een gedegen risicoanalyse en het verkrijgen van voldoende en geschikte controle-informatie door het opzetten en uitvoeren van passende controlewerkzaamheden.

Afgaande op diverse rapporten doen accountants dat in veel gevallen niet goed. Er is een prestatiekloof, het ontbreekt aan elementaire vaktechniek en in te veel gevallen wordt geconstateerd dat de controle niet aan de vereisten voldoet. Zo bezien is het eerder toeval als een jaarrekening geen fouten bevat, dan het resultaat te zijn van een goed uitgevoerde controle. Wie dat niet gelooft is weinig reflectief en ontkent de problemen. En die problemen zijn hartstikke *wicked*.

Laten we eens teruggaan naar de algehele doelstelling van de onafhankelijke accountant en de accountantscontrole zoals geformuleerd in COS 200: met een redelijke mate van zekerheid concluderen dat de jaarrekening geen materiële fouten bevat. Recent is op het Dashboard Accountancy informatie opgenomen op basis van data die door een aantal kantoren is aangeleverd voor een FAR-onderzoek. Hieruit bleek dat in 63 procent van de jaarrekeningcontroles afwijkingen worden geconstateerd door accountants en dat het in veel gevallen om materiële bedragen gaat. Maar ja, wat zegt dat nu, luidde de reactie van de critici direct al.

Binnen mijn eigen kantoor ben ik eens op onderzoek uitgegaan om te kijken of ik hier wat meer data over naar boven kon halen. Voor zover controleteams bij mijn kantoor de standaard documentatiemogelijkheid binnen het elektronisch dossier gebruiken voor de documentatie van gevonden fouten, is de informatie centraal uitleesbaar voor alle dossiers. Weliswaar mis je dan informatie over fouten die teams op andere manieren hebben bijgehouden, maar in ieder geval kan de minimumpositie worden bepaald voor alle uitgevoerde controles. Het zijn natuurlijk de data van maar één kantoor, maar ik heb sterk de indruk dat de resultaten voor andere kantoren niet belangrijk zullen afwijken.

Voor de boekjaren 2016-2018 heeft het kantoor in totaal 6.784 jaarrekeningcontroles uitgevoerd. In minimaal 61 procent van de controles werden door de accountant fouten in de cijfers geconstateerd; een percentage dat in lijn ligt met het in het eerdergenoemde onderzoek gevonden percentage. In totaal ging het om 26.820 geconstateerde fouten. Maar het gaat niet altijd goed. Uit het transparantieverslag blijkt dat in 1,1 procent van de controles op een later moment wordt geconstateerd dat een goedkeurende verklaring is afgegeven bij een jaarrekening die toch nog een materiële fout bevatte, die niet door de accountantscontrole is ontdekt. Tegenover 26.820 ontdekte fouten staan dus ongeveer 75 niet-ontdekte fouten. Als de rapporten over het functioneren van accountants kloppen, dan kan dit niet het gevolg zijn van goed uitgevoerde controles waarmee de overall doelstelling van COS 200 wordt gerealiseerd. Nee, deze accountants hebben 26.820 keer geluk gehad en 75 keer pech.

Wat zou de maatschappij er toch mooi uitzien als iedereen zoveel geluk had als de gemiddelde accountant. In de Rotterdamse haven zou door volledig willekeurig containers te openen 99 procent van alle drugs worden onderschept. Zonder inzet van specifieke opsporingstechnieken en technologie zou 99 procent van de criminelen puur bij toeval in de handen van de politie lopen. En de Belastingdienst zou zonder fatsoenlijke organisatie 99 procent van alle belastingfraudeurs pakken. Dat zou nog eens een paar staatssecretarissen schelen. Of zou het heel misschien toch mogelijk zijn dat accountants over het algemeen best goed nadenken wat ze doen en daarmee in staat zijn om te waarborgen dat bijna alle materiële fouten worden ontdekt? En dat daardoor bijna 99 procent van de jaarrekeningen waarbij een goedkeurende verklaring wordt afgegeven ook daadwerkelijk geen materiële fout bevat?

Ik kan me voorstellen dat deze column u bijna op het verkeerde been heeft gezet en enig positivisme en misschien wel trots zich van u meester begon te maken. Maar laten we de problemen niet ontkennen, goed in de spiegel kijken en dat positieve zelfbeeld laten varen. Puur geluk kan de enige verklaring zijn voor deze cijfers. Ik denk overigens niet dat er veel mensen zijn die zo veel geluk hebben, dat is toch eigenlijk ook wel een mooie gedachte die enig houvast biedt. Dus accountants van Nederland, sta op, recht je rug, kijk in de spiegel, kam je haar. En op naar het casino! ←

(juni 2013)

CLICKBAIT

73 procent van cfo's komt nauwelijks nog aan werken toe

Bijna driekwart van de cfo's leidt aan concentratiestoornissen en zegt moeite te hebben om het eigen werk af te krijgen. Dat blijkt uit onderzoek van Accountant.nl onder driehonderd Nederlandse cfo's.

Een verontrustende conclusie, zo meent de redactie. Als belangrijkste reden noemen de respondenten de voortdurende stroom onderzoeken en enquêtes die een financieel topman op zich af ziet komen.

Zo verschenen alleen al deze maand het jongste cfo-kwartaalonderzoek van de Universiteit van Tilburg, een onderzoek van *recruiter* Robert Half naar het vertrouwen van cfo's in LinkedIn-profielen en een onderzoek van Grant Thornton, dat de mening peilde van cfo's naar de nieuwe accountantswetgeving. En verder heeft vrijwel elk accountants- of advieskantoor van enige omvang tegenwoordig wel zijn eigen periodieke *survey* waarin cfo's wordt gevraagd naar hun economische verwachtingen.

Een van de ondervraagde cfo's verwoordt het als volgt: "Het aantal cfo's dat voor dit soort enquêtes beschikbaar is in Nederland is beperkt. Dat betekent dat je eigenlijk bij ieder onderzoek weer de klos bent. Invullen kost al snel een kwartier en de verzoeken komen ook altijd ongelegen. Je wordt keer op keer uit je *flow* gehaald."

Een andere respondent vreest bovendien dat dit probleem buitenlands financieel toptalent ervan weerhoudt naar Nederland te komen. "Je hoort vaak dat dit te maken heeft met de beloning van de top, die in het buitenland veel hoger ligt. Maar dat is zeker niet het hele verhaal. Het vooruitzicht een groot deel van je tijd te moeten besteden aan het invullen van vragenlijsten is ook niet echt een trekker. In landen als Duitsland en Amerika is de cfo-vijver natuurlijk veel groter. Daar kun je nog eens aan een bevriende cfo vragen: 'Goh, zou jij deze enquête willen invullen, ik zit vandaag echt even klem.' Dat geeft toch wat lucht."

Toch is er ook een groep cfo's die geen moeite heeft met de onderzoeksdruk (19 procent, de resterende respondenten antwoordden 'weet niet/geen mening'). "Ceo's worden ook vaak voor dit soort enquêtes uitgenodigd. Je kunt dat dus zo regelen

binnen de raad van bestuur dat je dit een beetje coördineert. Als je tegelijkertijd de vragenlijsten invult, hoeft dit geen nadelige invloed te hebben op de effectiviteit van de besluitvorming binnen het bestuur", zegt een van hen.

"Ik denk dat dit ook een van de redenen is dat je steeds meer ziet dat de raad van bestuur slechts bestaat uit een ceo en een cfo; bij gebrek aan enquêtes voor 'gewone' bestuursleden hangen die er op gegeven moment toch een beetje bij, om het oneerbiedig uit te drukken. Zeker als de ceo en ik bezig zijn met de vragenlijsten. Ze weten op dat moment eigenlijk niet goed wat ze moeten doen."

Ondanks het feit dat het merendeel van de cfo's moeite heeft met de constante stroom aan onderzoeken, leveren de resultaten bij elkaar toch wel een interessant beeld op. Gemiddeld vindt 69 procent van de cfo's iets, 31 procent vindt dat juist niet. Een teken, zo meent de redactie, dat cfo's de bakens in deze tijd van economische neergang echt aan het verzetten zijn.

Noot webredactie: Uit enkele reacties blijkt dat sommige lezers deze aflevering van Lekker Werken - dit is geen nieuwsbericht maar een aparte rubriek - serieus opvatten en dit cfo-onderzoek dus als 'echt'. Wellicht is bovenstaande parodie te overtuigend. Dan zegt dat mogelijk iets over zowel het inschattingsvermogen van de redactie als over het inhoudelijk gewicht van sommige van de in overvloed gepubliceerde wel echte cfo-onderzoeken. Excuses aan degenen die op het verkeerde been zijn gezet, dat was niet de intentie van deze bijdrage. ←

ESSAY

Een wit vel papier

BERT BAKKER

Accountants kunnen relevanter worden als ze zich meer op het publiek oriënteren, signalen rondom een organisatie oppikken en zo een completer beeld krijgen.

Een gedachte-experiment. Stel: we vergeten even de bestaande, historisch gegroeide auditpraktijk en beginnen met een hagelwit vel papier. Hoe zouden we het vak dan schetsen? Bij welke werkwijze verklein je de kans op onopgemerkte knoeperds van fouten en zorg je tegelijk dat de relevantie van het controlewerk in bredere kring wordt begrepen?

Bestaansrecht

Heeft de wereld accountants nodig? De vraag of organisaties hun verantwoording moeten laten beoordelen, heeft sinds de Pincoffs affaire nooit meer serieus op de agenda gestaan. Elk governancemodel is gebaseerd op T*rust but verify*. En alle kritiek ten spijt, het is een accountant die tekent voor dat *verify*. Paradoxaal, maar de vraag naar accountantsdiensten is groter dan ooit.

Bestaansrecht is er dus. Schieten accountants te kort in de uitoefening van hun controlewerk? Het hangt ervan af wie je het vraagt. Financieel analisten vormen de belangrijkste groep van gebruikers van verslaggevingsdocumenten. Om de kredietwaardigheid, kansen en bedreigingen van bedrijven en instellingen in kaart te brengen, moeten zij vertrouwen op die gecertificeerde jaarrekeningen als 'basisgrondstof' voor hun eigen product.

Over het werk van accountants zijn ze verrassend mild. "Waar gehakt wordt vallen spaanders. Boekhoudschandalen zijn uitzonderingsgevallen. Je leest extra kritisch, maar als regel kun je vertrouwen op een gecertificeerde jaarrekening."
Natuurlijk vinden ook analisten dat dingen beter kunnen. Ze zouden graag meer standaardisatie zien in de werkwijzen van kantoren in de EU, VS en Azië, maar ook in de manier waarop nationale toezichthouders hun rol invullen. Ook willen ze minder vertrouwen op steekproeven, meer dekkende controles, meer praktische toepassing van data-analyse, meer aandacht voor fraudedetectie en betere -bestrijding. En tenslotte: grondiger bewijs of duurzaamheidsclaims worden waargemaakt. Bekende geluiden. Maar deze gebruikers roepen dus niet: "Het roer moet om!"

Eieren verstoppen

Maar de wetgever zal niet alleen aan analisten hebben gedacht, toen hij de accountant aan-

wees om namens 'het maatschappelijk verkeer' te verzekeren dat een jaarrekening een 'getrouw beeld' geeft. Een probleem voor dat maatschappelijk verkeer is dat jaarverslagen - en vooral het puur financiële deel - voor niet-ingewijden taaie materie zijn. Taaier dan nodig.

Bestuurders willen financiële paragrafen er zo gunstig mogelijk uit laten zien. Soms willen ze onderliggende problemen of heftige schommelingen in resultaten verdoezelen. Soms belasting vermijden. Nieuws dat negatief kan worden uitgelegd voor de buitenwereld zo klein mogelijk houden. De cijfers *smoothen* waar mogelijk. Elke auditor kent dat spanningsveld.

De oplossing is vaak de cijfers zó voor te stellen dat de goede verstaander - de financieel analist - de meest wezenlijke zaken er wel uit kan destilleren. En voor de niet-ingewijde lijkt alles onder controle. Het doet denken aan een paaszondagritueel: ouders verstoppen chocolade-eieren in de tuin. De oudere kinderen vinden ze allemaal, de jongere vinden slechts een enkel ei. Geen situatie die accountants moeten willen handhaven, nu vrijwel elke organisatie zegt toegewijd te zijn aan echte transparantie en heldere communicatie.

Maar dat is slechts een deel van de controleproblematiek. Soms is sprake van regelrechte fraude in een organisatie; al dan niet met medeweten van het bestuur. In die situatie is het niet de bedoeling dat de accountant doorkrijgt hoe er geld weglekt en naar wie. Daar gaat het niet om onderhandelen over hoeveel je buitenwereld expliciet wilt vertellen, maar om erachter te komen wat er überhaupt klopt van de cijfers die de cfo aanleverde. Opzetjes om de auditor om de tuin te leiden kunnen heel geraffineerd zijn. En het niet doorzien ervan kan tot enorme schade leiden, voor zowel de stakeholders in de organisatie, als voor de accountant zelf. Alle reden om naar effectievere werkwijzen te zoeken.

Passen en meten

Volgens de natuurkundige gedachte dat energie niet verloren kan gaan, zou ook uit een organisatie geen 'energie' (geld, goederen, diensten) spoorloos moeten kunnen weglekken. In theorie weerspiegelt de jaarrekening c.q. het jaarverslag dat ook. Debet en credit geven onder de streep hetzelfde saldo aan. Zeker als een lek grote vormen aanneemt, moeten tekorten in een of andere vorm naar buiten komen. De kunst is dan te weten waar je moet kijken.

Inspiratie hiervoor is op te doen bij een beroepsgroep die organisaties onderzoekt waarover überhaupt geen cijfers beschikbaar zijn: politierechercheurs. Die slagen er vaak in een indruk te krijgen van aard en omvang van business waarin een verdachte organisatie actief is, door elk snippertje niet-financiële informatie dat maar is te vinden te gebruiken: over consumptie-, woon- en reisgedrag bijvoorbeeld. Klassieke verklikkers zijn dure auto's, jachten, huizen, horloges, vakanties, feesten. Met passen, meten, reduceren en deduceren wordt een beeld van zo'n organisatie geconstrueerd, inclusief de geldstromen die er omgaan. Forensisch accountants volgen een →

vergelijkbare methode. Maar die manier van observeren hoort voor accountants niet tot de standaardpraktijk.

Dus als we dat hagelwitte vel papier pakken en gaan schetsen, dan zal het accountantswerk zoals we het kennen niet onherkenbaar zijn, maar er komt wel een hele nieuwe dimensie bij. Veel meer dan nu, zouden auditors stelselmatig checken of dat wat binnen een organisatie waar te nemen is - de aangeleverde jaarcijfers - consistent is met het beeld vanaf de buitenkant. Dus checken of digitaal overeenkomt met analoog. Niet meer alleen door een loep (de controle op jaarcijfers) naar een bedrijf kijken, maar ook door de oogharen. Van grote afstand, om ook de hele omgeving in het beeld op te nemen.

Drietrapsraket

Een auditmethode die zó naar een organisatie kijkt praktisch uitwerken, kan in de vorm van een drietrapsraket: Het controlewerk begint met een audit-light-aanpak, intensief gebruikmakend van slimme en sophisticated reken- en data-analyse technieken. Het bestuur wordt expliciet gevraagd welke punten extra aandacht verdienen. Aangeleverd cijfermateriaal wordt tegen het licht gehouden, met als resultaat een financieel beeld dat voor zeventig à tachtig procent betrouwbaar is.

Vervolgens richt de accountant zijn blik richting de omgeving van de organisatie, met speciale aandacht voor de relaties met stakeholders. Maar ook daarbuiten: de concurrentie, maatschappelijke organisaties. De arbeidsmarkt. Sluiten ontwikkelingen in de sector aan bij wat binnen de organisatie gebeurt? Wat is af te leiden uit verloop onder personeel? Kloppen marktaandelen, op basis van gegevens van leveranciers en afnemers, met interne cijfers? Welk beeld rijst op uit sonderingen bij klanten en werknemers?

Bij dat externe krachtenveld hoort ook de fiscale omgeving. Dat kan inzicht geven in de drijfveren van het bestuur van een organisatie. Heeft men belang bij cijfers die positiever of juist negatiever zijn dan de reële situatie? Hoe is de beloningsstructuur van het bestuur georganiseerd? Welke voorkeuren lokt die uit? En, interessant bij beursgenoteerde ondernemingen, welke invalshoeken worden besproken in analistenrapporten?

De conclusies uit die verschillende peilingen en kengetallen zijn leidend voor de prioriteiten in stap 3. Welke opvallende opmerkingen kwamen naar voren tijdens de scan in de kring van stakeholders en de verdere inventarisatie? Wat zijn de implicaties daarvan voor de betrouwbaarheid van de cijfers? Op die onderdelen van de jaarrekening waarover na de scan onder punt 2 onduidelijkheid ontstond, focust de auditor de controle. Pas als er een compleet en samenhangend beeld van de organisatie is ontstaan, geeft de accountant een goedkeurende verklaring.

Resultaat van deze tweedimensionale audit kan zijn dat het jaarverslag op spectaculaire manier verrijkt wordt. ‘Het verhaal’ van de onderneming krijgt reliëf. De accountant doet in deze aanpak een deel van het werk dat nu wordt gedaan door de financieel

analist, de risk manager, de forensisch accountant en zelfs van de credit rater.

Journalistiek

Een belangrijke bijdrage aan het grotere doel, het relevanter maken van controlewerk, zit in de toelichting op wat in fase 2 werd onderzocht. Om toegankelijkheid te garanderen kan de accountant zich laten inspireren door bondige sectoranalyses, zoals in *The Financial Times* of *The Economist*.

De accountant kan zijn of haar bevindingen afsluiten met een vergelijking tussen de verwachtingen die een bestuur aan het begin van het verslagjaar uitsprak en de situatie aan het einde van dat jaar.

Deze journalistiek geïnspireerde rol zou de accountant moeten voortzetten tijdens de jaarvergadering, waar een bestuur vraagt om décharge en verlenging van zijn mandaat. De accountant moet bestuurders daar uitdagen om beslissingen toe te lichten: waarom deden ze dit wel en dat niet?

De accountant kan daarin meenemen dat het maatschappelijk perspectief op de activiteit van een onderneming soms snel verandert. Denk aan de wenselijkheid van nieuwe vormen van energieopwekking en -gebruik, wat grote impact heeft op talloze ondernemingen. Maar einddoel is een goede, inhoudelijke discussie tussen bestuurders en stakeholders.

Cijfer-bubble verlaten

Om effectief het beeld te kunnen schetsen van de organisatie zoals stakeholders die ervaren, is het belangrijk dat de accountant gevoel heeft voor wat er in de samenleving als geheel speelt. Of dat gevoel bij de gemiddelde accountant voldoende is ontwikkeld, is de vraag. Uit eerder onderzoek in dit magazine bleek al eens dat, anders dan professionals in andere disciplines, een ruime meerderheid van de accountants géén krant las. Vraag is dus hoe makkelijk de accountant zijn cijfer-*bubble* zal verlaten en zich maatschappelijk meer zal engageren.

Een uitdaging dus, maar de forse uitbreiding van de controle-*toolbox* én een opgerekte rol in de communicatie rond de bevindingen van die controles, betekenen een inspirerende versterking van de positie van de accountant als onafhankelijk beoordelaar van het governanceproces. Juist dat intensieve contact met stakeholders betekent een enorme versterking van de autonomie.

Accountants kunnen met deze verbreding van hun werk voorkomen dat hun verantwoordelijkheid wordt ingeperkt tot die van 'handhaver', een 'corporate boa'. En dus dat het interessantste, interpreterende denkwerk door financieel analisten of *credit raters* wordt gedaan. Tegenover die extra inspanning staat een vakinhoudelijk aanlokkelijke beloning. Je hoopt bijna op een crisis die het beroep dwingt om dit gedachte-experiment tot realiteit te maken. In het belang van 'het maatschappelijk verkeer', natuurlijk. ←

Houd elkaar scherp!

KRIS DOUMA

"Accountant.nl bestaat dit jaar vijftien jaar en is naast een belangrijke bron van nieuws voor leden ook een vrijplaats voor debat." Dat schreef ik al eens in een column op deze jubilerende nieuws- en debatsite. Ik vind het een goede zaak dat de NBA met Accountant.nl ruimte biedt om accountants en andere geïnteresseerden open en vrij te laten discussiëren over hun vak. Daarbij moet natuurlijk worden gewaakt voor het respecteren van de spelregels voor het debat. We spelen de bal, niet de persoon. En dat doen we met open vizier, zoals het accountants past.

Een open en eerlijke discussie hoort bij een beroep dat primair het maatschappelijk verkeer dient en vertrouwen toevoegt aan informatie. Tegelijk is veel van het werk van de accountant voor de buitenwacht maar beperkt zichtbaar. Vertrouwelijkheid is een groot goed. Toch zou het goed zijn als de accountant zich vaker liet horen, meer zou durven vertellen over de eigen werkzaamheden. Dat zorgt voor begrip en voorkomt mogelijk vingerwijzen naar een professional die dat misschien niet verdient. Daarom ook heeft het NBA-bestuur de geheimhouding opnieuw op de agenda gezet.

Het debat op deze site wordt voor een belangrijk deel gevoerd door accountants en andere deskundigen die een wat vrije rol vervullen; het aandeel van beroepsgenoten uit de praktijk is relatief beperkt. Ik nodig ook die leden graag uit om zich in de discussie te laten horen. Dat kan ook met inachtneming van de vertrouwelijkheid.

Dus spreek je uit, laat je horen, maak samen het debat levendig en scherp op de inhoud. Daar wordt het beroep onderaan de streep beter van. Op naar de volgende vijftien jaar!

Kris Douma is voorzitter van de NBA ←

Accountant.nl
accountant